sosyal adalet

16 NİSAN 1963 SALI — HAFTALIK SİYASİ GAZETE — YIL: 1, SAYI: 5, FİATI 1 LİRA

İŞÇİ HAKLARI MECLİSTE KANUNLAŞIRKEN

Kelepçeli Grevci...

VE PAZARLIKÇI SENDİKACILAR

Tarım bilgini Rene Dumont diyor ki:

"Tarım reformu siyasî bir iştir,,

KÖYLÜMÜZ KİMDEN YANA?

sosyal adalet'e bir cevap bir şikâyet ve bir yazı

Sosyal Adalet'e gelen mektupların çoğu şikâyet, çoğu yurdumuzdaki sosyal adaletsizliğin bir uçundan tutulup gösterilişi. Hatta, sadece sosyal adaletsizliğin değil düpedüz adaletsizliğin örnekleri. Haksızlıkların şikâyeti. İşte bir kaç örnek; İlgililerin ve ilgilenenlerin dikkatine sunulur:

Cevap

Dazkırı Öğretmenler Derneği Başkanı *Ahmet Demirağdan* bir yazı ve bir telgraf sureti aldık. Bu telgraf, cevap veremiyecekleri bir kürsüden konuşan, konuşan değil küfreden bir kimseye çekilmiş. Biz bu telgrafı yayınlayarak öğretmenlerin haklı sesini yükseltmesine sadece aracı oluyoruz ve bunu namuslu bir görev biliyoruz. Bize gelen mektup ve telgraf aynen şu:

Sosyal Adalet Gazetesi Yazı İşleri Müdürlüğüne

İSTANBUL

5 Nisan 1963 günü T.B.M. Meclisinde İçişleri Bakanı Hıfzı Oğuz Beketa'nın AP. tutumu ile yaptığı konuşmasında vesikaları okurken Reşat Özardanın Köy Enstitüleri ile ilgili Orhan Gazi'nin Sölez köyündeki konuşmasının yeni duyulması çevremizde nefretle karşılanmış ve kendisine aşağıdaki telgraf çekilmiştir. Suretinin gazetenizde neşredilmesini arzederiz. Saygılarımızla.

Dazkırı Öğretmenler Derneği Başkanı Ahmet Demirağ

Reşat Özarda AP. Millet vekili

ANKARA

Sölez köyünde Köy Enstitüsü mezunları için (İsmet İnönü 1950 den önce Köy Enstitülerinden bir sürü piç yetiştirip memlekete dağıtmıştır) *demişsin.*

Ağzını topla... Topla ki mikroplu salyan bu memleketin hakiki unsuru, efendisi olan masum köy çocuklarının üstüne sıçramasın.

İnönünün Köy Enstitülerinde yetiştirip vatan sathına yaydığı kimseler senin efendin, velinimetin olan Türk köylüsünün çocuklarıdır. Piç değildir. Kem söz sahibine daha iyi yakışır.

Doktordan şikâyet

Bu, öğretmenlere Meclis kürsüsünden yapılan haksızlık. Oysa halkımızın sosyal adaletten *en yoksun sınıfına yapılan* haksızlıklar sayılmakla bitecek gibi değil. Ama artık onlar da seslerini yükseltiyorlar. Haksızlığa boyun büküp *katlanmak* alışkanlığını bıraktılar. Sendikaları, partileri ve onlardan yana yayın organları var. İşçilerimizin büyük bir derdi de yövmiyelerinden kesip verdikleri sigorta primleriyle işleyen ve adına İşçi Sigortaları Kurumu denen müesseseden çektikleri. Elimizde 29 imzalı bir şikâyetname var. 29 karayolu işçisi kendilerine bakan daha doğrusu bakmayan doktordan şikâyetçi. İşçiler *şöyle diyor:*

«Çorlu'daki sigorta doktoru Mehmet Yılmaz'a müracaatımızda bir çok güçlüklerle karşılaşmakta, tedavi edilmemekte ve bizleri başka doktorlara göndermesi sebebi ile maddi zarara uğramaktayız.»

Şikâyetlerini maddeler halinde toplayan işçiler doktorun mesai saatlerinde yerinde bulunmadığı, haricinde ise bakmadığını, iyi muamele yapmadığı ve *sık sık sigortadan aldığı parayı* azımsıyarak işi savsakladığını belirtiyorlar. Doktorun da herhalde bir diyeceği vardır diye şikâyetlerini sütünlarımıza alıyoruz.

Gençlik meseleleriyle yakından ilgilenen ve bu konuda özlü yazılar Polatlı ortaokulu edebiyat öğretmeni M. Koç'un yeni bir yazısını yayınlıyoruz. M. Koç şöyle diyor:

Gençiğin yönü

Yarınların kurucularını bilmek gerekir. Neyi düşünüyor? Nasıl bir dünya düzeni istiyor? Çağımızın gençliği hangi konulara eğilmeli? Tutuculuk karşısında tepkisi nedir? Bilimin hızlı gelişimine uyabiliyor mu? Gerçeklerden yana düşüncesi nedir? Neler okuyor? Dünya ve toplum görüşü nedir? Sömürücü, çıkarcı düzen tepkisi nasıl? Kendi çıkarından çok toplumu düşünür mü? İnsancı mıdır? Başkalarının yoksulluğundan tedirgin midir?

İnsancı, toplumcu gençlik ekonomik eşitliğe dayanan bir dünya kuruyor. Kurtuluş yönüne doğal akışlı. Acıları insanların mutsuzluğundan yana. Üçte ikisinin aç olduğu dünyada tedirgin. Mutsuzlar denizinde mutlu olamıyor. Bu yüzdendir arayışı. Yaklaşan açlık tehlikesi. Yarın kaygusu, yön veriyor gidişine. Ortak yazgıların derin çizgisinde...

Sömürücü orta çağın kalıntısı düzene karşılar. Duyguya dayalı, renkli imgesi acı gerçeklerin boşluğunda bozuldu. Toplumun tutucu yapısını değiştirip; değişen, gelişen çağımızın raylarına oturtacaklar. İlmin yeni düzene zorladığı ortaçağ yapısı sallantıda. Bu yüzdendir tutucularla savaş.

Ellerinde insanlık acununun dönüşü başka. Her yerde gençlik, yaşayacağı ortamı kendi kuruyor. Her yerde eşitsizliğe haykıran gençlik. İnsancıl ekonomiye bağladı tüm inancını. Bir inanç ki insanca yaşamadan yana. İnsanca yaşamanın yönünü çiziyor. İlerliyor mutlu yarınların savaşında gençlik. Sömürücüler kuşkulu, korkulu. Sömürücü düzenin batağında iki milyar can derdinde. *Batmamak* için *çırpınan* kollar bir milyarı da çekecek. Gerçeklere sırt çevirenler anlasın. Yönetici gençliğe kulak versin. Gençlik istiyor ki tüm insanların yüzü sararmasın. Açlık *beyine vurdu mu bilinçsiz* bir gidiş başlar. Sel, akar akar da yatağını bulur. Mutlu yarınlara doğru akan gençlikte insanca yaşamanın ortamını bulacak.

Gençliğin yarın kaygusu, ekmek savaşı etkin. Toplumun ekonomik, sosyal çıkmazları gidişine yön veriyor. Artık sosyal konulu gazete ve kitaplar kıyasıya okunuyor.

Ulusçu, insancı, emekçi, düzenin kurucusu gençliği, toplumun doğal gelişimi haklı çıkaracak. Yakın geleceğe umutla güvenle bakabiliriz. Gençliğin sancısı boşuna değil.

İşte, bir cevap bir şikâyet ve bir öğretmenin gösterdiği yol. Hepimizin derdi, hepimizin katıldığı gerçekler.

Saygılarımızla.

Sosyal Adalet

Gelecek sayımızda:

17 Nisan devrimi

17 Nisan Köy Enstitüerinin kuruldu- ğu gün. Atatürk devrimlerine hız veren yeni bir devrim günü. Binler ce köylü çocuğun ışıklandığı daha yüzbinlercesinin umutla baktığı bu yuva statükocu politikacılar tarafından yaşatılmadı. Köy Enstitüleri nasıl kuruldu niçin kapatıldı? Bu daha bi, çok sorunun cevabını gel ecek sayımızda bulacaksınız.

KATIR SIRTINDA IRAK KÜRDİSTANI

Fransa'da yayınlanan ünlü «Le Monde» gazetesinin Yakın Doğu uzmanlarından yazar Eric Rouleau, son olaylar dolayısıyla bütün dünyanın ilgisini çekmiş olan Irak *Kürdistanına gizlice girerek yaptığı* röportajları yayınlamağa başladı. Eric Rouleau'nun yazılarına, gelecek sayımızdan itibaren başlayacağız.

sosyal adalet

HAFTALIK SİYASİ GAZETE

16 NİSAN 1963 YIL: 1 SAYI: 5

İmtiyaz Sahibi: Cemal Hakkı SELEK

Yazı İşleri Müdürü: Turhan TÜKEL

İDAREHANE. Cağaloğlu, Molla Fenari Sokak. No. 30—32 (Vatan Matbaası) Tel: 22 93 15

FİYATI : 100 Kuruş.

ABONE : 3 Aylık 10 Lira,
6 Aylık 20 Lira,
1 Yıllık 40 Lira,

Yurt dışı abonelerde posta ücreti abone bedeline eklenir

İLÂN: Beher Sütunda Santimetresi 25 liradır. Renkli ilânlar özel tarifeye tâbidir.

DİZİLDİĞİ VE BASILDIĞI YER: Vatan Matbaası — İSTANBUL

Yazarlar – Sanatçılar

Niyazi AĞIRNASLI, Teoman AKTÜREL, Melih Cevdet ANDAY, Musa ANTER, Talip APAYDIN, Sadun AREN, Mustafa ARSLAN, Ülkü ARZAK, Türkkaya ATAÖV, Mehmet Ali AYBAR, Enver AYTEKİN, Halil AYTEKİN, Şahap BALCIOĞLU, Erdoğan Başar, Aslan BAŞER, Zeki BEYNER, Asım BEZİRCİ, Kemal BİLBAŞAR, Behice BORAN, Erdem BURİ, Muzaffer BUYRUKÇU, Uğur CANKOÇAK, Edip CANSEVER, Adnan CEMGİL, Necati CUMALI, Kemal ÇİFTLER, Âsaf ÇİĞİLTEPE, Suha ÇİLİNGİROĞLU, Arif DAMAR, Süleyman EGE, Emin ELİÇİN, Metin ELOĞLU, Leylâ ERBİL, Azra ERHAT, Şaban ERİK, Metin ERKSAN, Sabahattin EYÜBOĞLU, İbrahim GÜZELCE, Nevzat HATKO, Müşerref HEKİMOĞLU, Selâhattin HİLÂV, Rifat ILGAZ, Kenan KAYA, Yalçın KAYA, Orhan KEMAL, Yaşar KEMAL, Sait KIRMIZITOPRAK, Samim KOCAGÖZ, Hüseyin KORKMAZGİL, Mahmut MAKAL, Selim MİMOĞLU, Rauf MUTLUAY, Fethi NACİ, Aziz NESİN, Eflâtun NURİ, Metin ÖZEK, Erdoğan ÖZER, Doğan ÖZGÜDEN, Demir ÖZLÜ(Tahir ÖZTÜRK, Sina PAMUKÇU, Halit REFİĞ, Mehmet RESSAMOĞLU, Baykan SEZER, Mehmet SELİK, Kemal SÜLKER, Cemal SUREYYA, Burhan SOLUKÇU, Nurdoğan TACALAN, Kemal TAHİR, Sezer TANSUĞ, Rekin TEKSOY, Ahmet TOP, Osman Nuri TORUN, Selma TÜKEL, Turhan TÜKEL, Kemal TÜRKLER, Burhanettin ULUÇ, Mim UYKUSUZ, Sevim ULUÇ, Tonguç YAŞAR, Can YÜCEL, Ahmet YÜRÜR.

SENDİKACILARIMIZ GERÇEKLERE DÖNMELİ

sosyal adalet

SENDİKACILIĞIMIZ bir kaç yıldır, Amerikan ve Batı Almanya sendikacılığının, ama daha çok Amerikanın etkisi altında bulunuyor. Türk - İş Amerikadan teknik yardımdan başka, paraca da yardım görüyor. Bugünkü teşkilât Amerikan dolarları ile ayakta durmaktadır. Sendikacılar sık sık Amerikaya, Batı Almanyaya çağrılıyorlar. Bu ziyaretlerden sendikacılarımız, bilgi ve görgü bakımından olduğu kadar, maddeten de yararlanarak dönüyorlar. Burada açılan kurslarda sadece sendikacılığı ilgilendiren teknik konular değil, bir çeşit sendikacılık anlayışı da öğretiliyor.

BÜTÜN bu işlerin uluslararası işçi dayanışması adına, sadece aşkla yapıldığını düşünmek biraz saflık olur. Bu yardımların arkasında politik amaçların gizlendiği şüphesizdir. Amerikanın ve Batı Almanyanın Ortadoğu hakkındaki ge - nel stratejisi ile, Türk sendikacılarına bu el uzatış arasında, sıkı bağlar bulunduğu şüphesiz. İşçi sınıfımızın politika dışı kalması, noktasında, bu iki devletle hakim sınıflarımız arasında tam bir görüş birliği bulunduğunu tahmin etmek zor değildir. Türk - İş yöneticilerinin tutumunu, bu bakımdan son derece ilginç buluyoruz.

SENDİKA ve Grev kanun tasarılarının Büyük Mecliste görüşüldüğü sürece, Türk - İş Mecliste denetçiler bulunduracaktır. Bunlar milletvekillerinin, senatörlerin, Türk - İş görüşlerini benimseyip benimsemediklerini denetliyecekler ve fiş tutacaklardır. Bu denetleme işi Büyük Meclise işçileri ilgilendiren her kanun gelişinde yapılacaktır. Ve işçi dâvâlarını benimsemiş olanların tekrar seçilmemeleri için, Türk - İş genel seçimlerde üyelerine tâlimat verecektir. Türk - İş Başkanı geçenlerde yaptığı basın toplantısında, Birleşik Amerikada da uygulanan bu sistem sayesinde, politika dışında kalmakla beraber, işçi haklarının korunup alınacağını söylemiştir.

İŞÇİ haklarının bu yoldan korunup alınabileceğini sanmak yersiz bir iyimserlik olacaktır. Bunun olamıyacağı basit bir hesap ve mantık işi: Türk işin 200 küsur bin üyesi var. Eşlerini de sayarsak 400 küsur bin oy eder. Memleketin dört köşesine dağılmış durumda olan bu 400 bin oyun seçim sonuçları üzerinde belirli bir etkisi olmıyacağı ortadadır. Kaldı ki, bütün üyelerinin verilecek direktife uyacakları da düşünülemez. Sonra bazı adayların böylece tekrar seçtirilmediğini düşünsek bile. bunların yerine seçilecekler başka türlü mü davranacaklardır? Meseleleri kişiler açısından ele alırsak yanılırız. Milletvekilleri, Senatörler, birer partiye mensupturlar. Bu partiler de belirli sınıfların menfaatlerini savunmaktadırlar. Mesele işçi sınıfının, emekçi halk yığınlarının *menfaatlerini temsil eden bir partiyi Meclise kuvvetli* bir şekilde sokmaktır. Amerikada da bu sistemin beklenen sonuçları vermediği unutulmasın. Bu sistem meselâ bir Taft — Hartley kanununun yürülüğe konmasına engel olamamıştır. Hele yarın otomasyonun ve sömürgesiz kalmanın doğuracağı meseleler karşısında, «Baskı grupu» sisteminin yürümediği büsbütün ortaya çıkacaktır.

İşçi meseleleri için ayrı bir çözüm yolu düşünülemez. Bütün meselelerimiz birbirine bağlıdır. Ve hepsinin de çözüm yolu politiktir. Şu anlamdaki, meselâ herhangi bir işçi meselesine kesin ve devamlı bir çözüm yolu bulunabilmesi için, işçi sınıfının ,emekçi halk yığınlarının, toplumcu aydınların toprak ağaları ve yabancıya aracılık eden ispekülas - yoncu büyük sermayeciler karşısında bağımsız bir politik kuvvet kurmaları ve Büyük Mecliste seslerini duyurmaları, işlerini kendi elleri ile yürütmeleri şarttır. Bugünkü politika dengesinin, emekten yana ağır basması sağlanmadıkça *hiç bir dâvâmız çözüm yoluna giremez.*

KURTULUŞ yoluna girmiş geri veya az gelişmiş ülkelerde, sendikacılık sosyal ve politik alanda ilerici ve ilerletici büyük bir kuvvet teşkil ediyor. Politik bağımsızlığı korumak, ekonomik ve sosyal kurtuluş hareketini hızlandırmak işlerinde sendikalar sorumluluk taşıyorlar.

EMEKÇİ halk yığınlarını milli amaçlar etrafında birleştir - mek, şevkli ve *inanlı çabayı sağlamak konularında, sendika*lar işçi partilerinin, halka dayanan partilerin en güvenilir yardımcısı durumundadırlar. Bundan dolayı kurtuluş yolunda olan ülkelerde, örneğin Afrikada, sendika hareketi Batı sendikacılığından da, Doğu sendikacılığından da bağımsız olarak gelişmektedir.

Bugün Afrika'da memleketlerinin kurtuluşlarında büyük rol oynamış ve bağımsız ülkelerinin yönetimini eline almış pek çok sendikacı saymak mümkün. Sömürgecinin baskısı altında teşkilâtladıkları sendikaları, memleketlerinin kurtuluşları için çalışan siyasî bir güç olarak kullanırken sendikacılığa gerçek anlamını da kazandırmışlardır. Az gelişmiş ülke gerçeklerinin genç sınıflara yüklediği tarihi ağır sorumu inkâr etmek sadece başları kuma sokmaktır. Afrika'da *yüzyılımızın en güçlü bağımsızlık kasırgası* maden ocaklarında başladı. Bunu hiç bir zaman gözden uzak tutmamak gerekir.

TÜRK sendikacılığı ödevlerini, Türkiyenin geri kalmış bir ülke olduğu gerçeğinden hareket ederek belirlemek zorundadır. Türk sendikacılığı toprak ağalarının, kapkaççı sermayecilerin karşısında yer almalıdır. Türk sendikacılığı toplumun temel yapısının demokratik yolla değiştirilmesi işinde payına düşen işleri yerine getirmelidir. Türk sendikacılığı kendi gerçeklerimize dönmeli ve çözüm yolunu politik olduğunu bir an önce kavramalıdır.

Sendikacılarımız, işçi sınıfını yanılmaya düşürmek onu politikadan uzak tutmağa çalışmak istiyenlere bilerek ya da bilmiyerek hizmet etmek durumuna düşmemek için titizlik göstermelidir.

...Ve pazarlıkçı sendikacılar

Türk – İş yöneticileri Ankara'ya çağırdıkları sendikacılara yeni metodlar öğrettiler;

Türk—İş'in tarihi toplantısını izliyen sendikacı lar.

Geçtiğimiz hafta, Türk İşçisinin yıllardır beklediği sendika kurma, toplu sözleşme ve grev yapma haklarının gerçekleştirilmesi yolunda dönüm noktası oldu. Fakat yapılan çalışmalar, genel çizgileriyle, işçilere hak tanımaktan çok işçilerin Anayasa teminatı altındaki haklarını sınırlamak, buna karşılık patrona anayasada olmayan bir hakkı, lokavt *hakkını tanımak eğiliminden* öteye geçmedi.

Ne yazık ki, işçi aleyhine ve patron lehine hazırlanan Anayasaya aykırı tasarıları Türk İş Konfederasyonu yöneticileri de benimseyip desteklediler. Üstelik, bu tarihî sorumluluklarını üzerinden atmak için sendika başkanlarını bir emirvaki ile karşı karşıya bırakmağa kalkıştılar.

İşçi sınıfının menfaati aleyhine oynanan bu oyun, Türkiye İşçi Partisi tarafından bütün çıplaklığıyla ortaya konurken Türk İş Başkanı Seyfi Demirsoy ve arkadaşları, işçiden yana olmayan görüşlerini yine işçiden yana olmayan partilerin milletvekillerine kabul ettirebilmek için *Meclis kulislerinde* lobby'cilik yapıyordu. Demirsoy'un lobby'ciliği, bir ikna kampanyasından çok bir yalvarma, bir hak kopartma gayretinden çok bir lûtuf isteme şeklinde oldu. Kendi sınıfının bir siyasî kuvvet halinde Meclis'e girmesine karşı çıkan ve bu önyargı ile Türkiye İşçi Partisi'nin işçi menfaatine uygun görüşlerini reddeden Demirsoy'un işçiden yana olmayan partiler üzerinde baskı kurmak için fişler düzenlemeğe kalkışması ise tek kelimeyle gülünçtü.

Haftanın olayları, işçinin de Meclis'e politik kuvvet olarak girmesi zorunluğunu bir defa daha ortaya koydu.

Emrivâki

8 Nisan Pazartesi sabahı bir milyondan fazla Türk işçisinin dikkati, Ankara'da bir araya gelen sendika başkanlarının çalışmalarına çevrilmişti. Toplantıya Türk İş'e bağlı sendikaların hepsi katılmamıştı, ama toplantıya katılan 320 sendikacı tamamen iyi niyetlerle kalkıp Ankaraya gelmişler, Karma Komisyon'dan geçen tasarıları işçi lehine değiştirebilmek için son bir gayret sarfetmeği düşünüyorlardı. Gerçekten de, tasarılar konusunda işgâl ettiği mevkiin sorumluluğuna göre bir çalışma yapmayan Türk İş'in İstanbul'da düzenlediği konsey toplantısında olumlu bir sonuç alınamamıştı. Üstelik, Türk İş'in yöneticileriyle politik kuvvetler arasında hiç de işçi lehine olmayan bir takım pazarlıkların yapıldığından bahsediliyordu.

Fakat evdeki hesap çarşıya uymadı. 320 sendika başkanı, Ankara'ya geldikleri zaman, Türk İş'in «Türk İşçisinin nihai görüşü» adı altında bir görüş hazırlayarak milletvekili ve senatörlere çoktan dağıtmış olduğunu öğrendiler. Kaldı ki Türk İş yöneticileri, bu görüşü, sendika başkanları ne derlerse desinler, değiştirmeğe pek niyetli görünmüyorlardı. Şu halde, bu kadar sendikacının Ankara'ya çağrılmasının sebebi ne idi? Anlaşılan, Türk İş yöneticileri, Meclis'ten geçecek kanun tasarılarının sorumluluğunu sırtından atmak, 320 sendika başkanını kendi tutumunun vebaline ortak etmek istiyordu.

TİP Uyarıyor

Sendikacılar toplantıya katılırken ellerinde Türk İş'in görüşünden başka bir çalışma yoktu. Üstelik bütün halk yığınlarını Mecliste temsil etmek iddiasında olan siyasi partiler de bu konularda bir görüş hazırlamamışlardı. Türk sendikacılığının bu tarihi dönüm noktasında meseleleri aydınlığa çıkaran ve sendikacılara yol gösteren Türkiye İşçi Partisi'nin tamamen bilimsel şekilde hazırlanmış raporu oldu. Nitekim toplantıda Türk İş'in emrivaki halinde sunduğu görüşlerle Türkiye İşçi Partisi'nin raporunu karşılaştıranlar, Türk işçisi adına milletvekili ve senatörlere duyurulan görüşlerin işçi menfaatlerini temsil etmekten ne kadar uzak olduğunu hayretle gördüler. Ne var ki, her şey olup bittiye getirilmiş, sendikacılara Türk İş'in görüşlerini değiştirerek milletvekili ve senatörlere duyurmak için hiçbir imkân bırakılmamıştı.

180 derece dönüş

Türk İş Genel Başkanı Seyfi Demirsoy'un toplantıyı açış konuşması, Türk İş görüşlerinin nasıl tâvizkâr bir zihniyetle ve işçi menfaatlerini temsil etmekten uzak şekilde hazırlandığını açıkça gösterdi.

Demirsoy, Anayasa'nın 46 ncı maddesinin açık hükmü karşısında bir Sendikalar Kanunu'nun çıkarılmasına baştan muhalefet ettiklerini, fakat bu konuda ilgilileri ikna edemeyince görüş değiştirerek hiç olmazsa çıkacak Sendikalar Kanunu'nunda kısıtlayıcı hükümleri hafifletmek için çalıştıklarını söylüyordu. Demek ki, Türkiye'nin en büyük işçi teşkilâtının başındaki şahıs, karşısındakini ikna edemeyince, ki sonrada Meclis kulislerinde yaptığı lobby'cilikle bunun iknadan ziyade bir yalvarma olduğunu göstermiştir, 180 derecelik bir dönüşle karşı görüşe katılabiliyor ve bu kadar büyük tâvizi verirken hiçbir sorumluluk duymuyordu.

Türk İş Genel Başkanı, konuşmasında, tasarılar için Milletlerarası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun akıl hocalığına baş vurmayı ihmâl etmediğini de açıkladı. Ancak, ICFTU'dan mütalâa istenen tasarılar, Karma Komisyonun tasarılar değil, altı ay evvel Ça-

Pazarlıkçı Demirsoy

lışma Bakanlığı'nın hazırladığı bu tasarılar üzerindeki mütalâtasarılardı. Bu tasarıların ve aların bugün için hiçbir değeri yoktu.

ICFTU Genel Sekreteri, Demirsoy'a verdiği cevapta «Esas itibarıyla tasarı sendikaların pazarlık güçlerine kötü etki yapacak ve mantıki olmayan maddeleri havi bulunmamaktadır. Fakat tenkidlerimizi okuyunca göreceğiniz gibi, bazı bölümler o kadar tatmin edici değildir» diyor ve «Bazı paragrafların değerlendirilmesi ve yorumlanması, tercüme sakatlıklarında dolayı zorlaşmıştır. İnşallah bu yolda yanlış sonuca varmamışızdır.» diye lâve ediyordu. Bu cevabı öğrenen Karadeniz'li bir sendikacı, «İdarecilerine binlerce lira aylık ödediğimiz koskoca Türk İş Teşkilâtı, Türk işçisi için hayati ehemmiyeti haiz bir tasarıyı doğru dürüst tercüme ettirecek bir tercüman dahi bulamıyor» demekten kendini alamadı.

Basiretsizik

Türk İş Başkanı bu arada sendikacılara bir müjde vermekten de kendini alamadı. Demirsoy'a göre, Meclis müzakereleri sırasında A.P. Grupu, Türk İş'in görüşlerini destekleyecekti. Anayasa referandumu sırasında Anayasa'nın sosyal haklarla ilgili bölümüne en büyük muhalefeti göstermiş bulunan Adalet Partisi'nin sırf oy alabilmek için şimdi işçileri destekler görünmesini Demirsoy'un samimi bir davranış olarak karşılaması, bu parti iktidara gelirse temel görüşlerine uygun olarak haklarını silip süpüreceğini bilmez görünmesi, Türk İş Başkanı'nın basiretsizliğini ortaya koymak bakımından dikkati çekti.

Hele usulî konuşmalar sırasında Cenan Bıçakçı «Nihai görüşü almak için bizi buraya dâvet ettiler, fakat görüşler daha önceden tesbit edilmiştir. Üstelik lokavt hak olarak tanıyor. Ben lokavtı hak olarak tanımıyorum» deyince Demirsoy'un verdiği cevap, sendikacılık tarihine bir «garabet», hattâ bir «gaflet» örneği olarak geçecek nitelikteydi. Demirsoy, Bıçakçı'ya verdiği cevapta «Lokavt yok, dersek, dünyaya gülünç oluruz. Dünya işçi literatüründen Türk işçileri haberdar değil, derler. Bu duruma düşmek istemiyoruz. Grev hakkı olursa, elbette lokavt hakkı olacaktır. Usulî bakımından konuşunuz. Lokavt hak değildir, konusu üzerinde durursanız, sözünüzü keseceğim» dedi.

Tarihî belge

Bunun üzerine söz alan Şaban Yıldız, «Ben bu konuyu konuşmak için söz almamışım. Ancak üzüntümü belirteyim. Seyfi Demirsoy'un, bir arkadaşın «lokavt hak değildir» demesi üzerine sözünü kesmesini doğru bulmuyorum» dedi.

Usulî görüşmelerden sonra Şaban Yıldız ve arkadaşları başkanlığa bir önerge vererek Türk İş'in tarih önündeki sorumluluğunu tesbit ettiler. Tarihî bir belge önemi taşıyan önergede şöyle deniliyordu:

«Kanun tasarılarında yapılması gereken tadil bugünkü toplantıda tesbit edilecekken Türk İş bu tadilleri günlerce önce tesbit etmiş, bastırmış, bütün sendikaların nihai kararı şeklinde parlamento üyelerine göndermiş, bizi emrivaki ile karşı karşıya bırakmıştır. Bunun bütün mesuliyetini hazırlayıcılarına bırakıyoruz.»

Daha sonra Türk İş Genel Sekreteri Halil Tunç, sendika başkanlarının tasviplerini almak üzere Türk İş'in görüşlerini madde madde okumağa başladı. Türk İş'in sendikacıların tasvibini almadan parlamento üyelerine dağıttığı görüşlerin perişanlığı, Maddelerin okunmağa başlamasıyla hele Türkiye İşçi Partisi'nin görüşleriyle karşılaştırılınca, tam mânasıyla ortaya çıktı.

İlle lokavt

Toplu Sözleşme, Grev ve Lokavt tasarısının görüşülmesi sırasında Şaban Yıldız ve arkadaşları, «Lokavtın greve eşit bir hak olduğunu kabul etmiyoruz. Böyle bir hak anayasada yer almamıştır. Türk İş'in bu görüşüne katılmıyoruz» şeklinde bir önerge ile lokavtın kabulüne itiraz ettiler. Türk İş yöneticilerinin propagandasını yapmakla ün salan İsmail Aras, bu görüşe «Lokavt hakkı olmasın derseniz, kendi hakkımızı da düşürmüş oluruz.» Böyle bir münakaşa yapılmasın» diyerek karşı çıktı.

Kemal Türkler, büyük bir unutkanlığa işaret ederek bu kanunda yazılı suçlardan dolayı sendikacıların başka kanunlara göre de cezalandırılmasının mümkün olduğunu belirtti ve «Grevle ilgili suçlar ancak bu kanundaki cezalarla cezalandırılır» şeklindeki bir maddenin tasarıya eklenmesini sağladı.

Fakat sendikacılar hangi değişikliği yaparlarsa yapsınlar, bu değişiklikleri tekrar parlamento üyelerine duyurmak ve görüşlerini değiştirebilmek için vakit artık çok geçti. Bu itibarla, 320 sendika başkanının iki günlük çalışmaları biçimsel olmaktan ileriye gitmedi.

Bu neticesiz çalışmalar sona ererken Türk İş Genel Başkanı Seyfi Demirsoy'un yaptığı basın toplantısı ise, bu tarihi dönüm noktasında işçilerin nasıl güçsüz ve bilinçsiz liderler tarafından yönetildiğini halkoyuna aksettiriyordu.

Bazı sendikacıların lokavt hakkına karşı çıkmasını nasıl karşıladığına dair soruya Demirsoy «Anayasanın 47. maddesinin içinde lokavt vardır. Biz tasarımızda lokavtın yanlış kullanılması halinde cezalar koyduk. Bir iktisadi kriz olur, hükûmet yanlış bir karar alır, işveren zarar ederse biz, ille iş yerini açacaksın, zarar da etsen işçi çalıştıracaksın, diyemeyiz» cevabını veriyordu. Oysaki 47 nci maddede «lokavt» kelimesi mevcut olmadığı gibi, lokavtın tarifi de Demirsoy'un yaptığı gibi değildi. Demirsoy'un söylediği «zaruret halinde fabrika kapatmak»tı ve lokavtla hiçbir ilişiği yoktu. Lokavt ise, işverenin isteklerini işçiye kabul ettirmek için işyerini kısa bir süre için kapatması idi.

Kimin sözcüsü?

Tasarılar üzerinde Türk İş'in en enteresan faaliyeti Meclis kulisinde Seyfi Demirsoy ve arkadaşlarının lobby'cilik yapması oldu. Sendikacılar toplantısı sonunda Türk İş'in 50 kişilik lobby ekibi seçilirken Demirsoy «Aman, seçeceğiniz arkadaşlar, milletvekillerine hisli sözler söylemesini bilen arkadaşlar olsun» diyordu.

Sendikacıların karşısına şimdi bir de lobby'cilik meselesi çıkmıştı. Türk İş yöneticileri bu lobby'ciliğin faziletlerini anlata anlata bitiremiyorlardı. Oysa, lobby'ciliğin içyüzü başka idi. Nitekim, Türk İş'in pek hoşuna gitmeyen tanınmış bir sendikacılık uzmanı lobby'ciliği şöyle anlatıyordu:

«Lobby»cilik

«Amerika'da yeni bir kanun çıkarmak ya da çıkacak kanunlara istenilen biçimi verdirmek için çeşitli sınıfları meydana getiren teşkilâtlar «Lobby»cilik yaparlar. Lobby kelimesinin anlamı Meclis salonları demektir. İşte Amerikada teşkilâtlar milletvekilleri ve senatörlerle temasa geçerek onları kendi yönlerine çekmek isterler. «Lobby»cilik bir sanat biçimine gelmiştir Amerika'da. Bu işin uzmanları vardır, milletvekillerini etkilemek için büyük paralar ve daleveralar döner. Fakat her zaman bundan iyi sonuç alınamaz. Meselâ 1946'da lehte çıkmış Wagner kararı sonradan bütün «Lobby»cilik çabalarına rağmen Taft-aHrtley kanunu ile sendikaların güç duruma sokulmasını önleyememiştir. Sözün kısası Amerika'da bile gerçekten sendika önderlerini tatmin etmeyen bu sistemi, Türkiyeye sokmak istemenin yanlışlığı açıktır. Ne varki bu salt sahillikten gelmemekte, bazı kişiler durumlarını sağlamlaştırmak için bu yola gitmektedirler. Amerikalı danışmanlar, Türkiye

den gönderdikleri raporlarda «Gözünüz aydın. Türk sendika cıları bizim müthiş «Lobby»cılık sistemimizi kabul ettiler. di ye övünüp puan toplamak yolu na gide dursunlar ,biz bazı ger çeklere işaret edelim:

Türk-İş bir süre önce «Çalışanlar Partisi» adı altında bir parti kurma hevesine kapılmış tı. Parti tutsaydı Türkiye'de «Lobby»cilik gerekli değildir; Ama TİP'e karşı çıkmış, onu yutmak isteyen bir parti kurma çabası, tabanın oyunlarına gelmemeye kararlı olması yüzünden tutmazsa «Lobby»cilikten iyisi yoktur. Dahası var: Türk işçi meselelerini kendi öz çözüm yolları ile karşılamak yoluna gitmez de bu sayın baylar, ille başka ülkelerdeki yolları olduğu gibi kopya etmek isterler. Hadi kopya edeceksin, sistemli bir biçimde yap. Hayır, yamalı bohça gibi, Amerika'dan «Lobby»cilik alınır, Almanya'dan 16 ulusal sendika sistemi alınır, İran'dan diktatör sendikacılık alınır. v.b.»

Opportunizm

Bu lobby'cilik faaliyetinin Türk İş'in politik fonksiyonu ifa etmesi anlamına gelip gelmediğine dair bir soruya verdiği cevapta Demirsoy «Hayır» diyordu, «Bir çok ülkelerde, örneğin ABD'de sendikalar milletvekilleri için fiş tutar. Biz de bunu yapacağız. Bizim haklarımızı korumayan milletvekillerinin seçilmemesini sağlayacağız.»

Ya seçilmemesine çalışılan adaylar yerine yeni seçilenler de işçi haklarını korumazsa ya da işçi haklarını koruyanlar partiler tarafından aday gösterilmezse durum ne olacaktı? Demirsoy İpportonist bir cevapla bunun da çaresini gösteriyordu: «İleride düşünürüz»

Gelecek, Seyfi Demirsoy için hiç önemli değildi. Onun için önemli olan vaziyeti kurtarmaktı; hem de işçi sınıfının yararına olup olmadığına bakmadan.

Tasarıların gündeme alındığı 10 Nisan Çarşamba günü Meclis kulislerini bu kulislere pek de alışkın olmadıkları her hareketlerinden anlaşılan kimseler doldurmuş, millet vekillerine bir şeyler anlatmağa çalışıyorlardı. Fakat her halleriyle, bir partinin il çe başkanı kadar dahi rahat ve serbest olamadıklarını belli ediyorlardı. Bunlar, Seyfi Demirsoy'un lobby'cileriydi.

Ve Mecliste

Çarşamba günü «öncelik ve ivedilikle» görüşülmesine başlanan «Sendikalar Kanunu» tasarısının büyük değişikliklere uğramadan kanunlaşacağını önceden tahmin etmek güç değildi. Nitekim, Millet Meclisi'nde tasarının tümü üzerindeki görüşmeler, herhangi bir olumlu değişiklik getiremeden sonuçlandı. Partilerin işçilere hoş görünmek için oy yatırımı amacı güden karşılıklı söz düellolarına vesile oldu. Anayasa, Cemiyetler Kanunu'na göre kurulacak hür sendikacılığa imkân verdiği halde Meclis gündemine bir takım kayıtlayıcı hükümlerle getirilen bu tasarının gereksizliği üzerinde duran olmadı. Ama buna rağmen tasarı lehinde konuşan CHP. Grup sözcüsü Burhan Arat gene de «İşçilerin ancak hür ve bağımsız sendikaların gelişmesiyle kalkınacaklarına inanıyoruz» diyebiliyordu. CKMP. adına Cevat Odyakmaz, Anayasanın hür sendikacılık ilkesinden geçtik, yaptığı konuşmayla hükümet tasarısının kapsamından bile habersiz olduğunu gösteriyordu. Sanki, kanunda tarım işçileri için ayrı bir hüküm gerekmiş gibi, Odyakmaz tasarının bu eksizliğinden üzüntü duyduğunu söylüyordu. Saim Kaygan'ın tenkitleri ise sözcülüğünü yaptığı Adalet Partisi'nin bilinen tutumuyla tam bir çelişme halindeydi. Kaygan'ın sözcülüğünde AP. âdeta bir numaralı Anayasa, demokrasi ve sosyal adalet şampiyonu olarak ortaya çıkıyordu. «Sendikaları demokrasinin vaz geçilmez temel unsurlarından birisi» olduğunu ifade eden Kaygan, hızlı kalkınma zorunda olan Türkiye'nin özlenen seviyeye çıkmasında Sosyal Adalet ilkelerine bağlı olmasını diliyor, tasarının Anayasanın temel hükümlerine uygun olmadığını belirtiyordu. Şüphesiz bu sözler, tasarının hak ettiği tenkitlerdi. Ama Adalet Partisi'nin yakında ele alınacak Toplu Sözleşme Grev ve Lokavt kanun tasarılarının görüşülmesinde 180 derece bir dönüşle ortaya çıkması kimseyi şaşırtmayacaktı.

Nasıl Sendika?

Sözcülerin tenkidlerinden sonra kürsüye gelen Çalışma Bakanı Bülent Ecevit, tasarının özü ve vasıflarıyla ilgili olmayan gösteri mahiyetindeki tenkidleri kolayca cevaplandırmakta doğrusu güçlük çekmedi. Parti sözcüleri içinde en olumlu tenkit YTP. sözcüsü Orhan Apaydın'dan gelmişti.

Maden — İş Başkanı Türkler — Sorumluluğa katılmadı —

Komisyon adına konuşan Coşkun Kırca, AP. sözcüsünün sendikalar üzerindeki mali kontrolün «Güçlü sendikacılığı önleyecek» bir hüküm olduğu görüşüne verdiği cevap, akıl durdurucuydu. Kırca, «Bu kanun metni Anayasanın hükümlerine uygun olarak sendikaların bazı faaliyetlerde bulunmasını bilhassa yasaklamıştır. Komünist sendika, Faşist sendika, ırkçı sendika, 27 Mayıs ve Atatürk aleyhine faaliyet gösteren sendika, memleket bütünlüğünü bozucu çalışmalarda bulunan sendikalar kurulamaz «Gerekçesiyle» bu gibi yasaklara uymayanların bulunacağı göz önünde tutularak devlet denetimini yapmak amacıyla bu maddeler konulmuştur,» diyordu. Doğrusu, bu sözlerden tasarıyı hazırlayanların Anayasa adına nasıl titizlik gösterdiklerini açıkça anlamak mümkün oluyordu.

Tunçkanat — Ağırnaslı — Uluç

— Gerçek bağımsızlık savaşçıları —

Uluç "Sadakaysa alsınlar başlarına çalsınlar" dedi

Millet Meclisinden sessizce geçen bir Hükümet tasarısı Senatoda gürültü kopardı. Tasarı milli bağımsızlık ve beynelmilel haysiyetimizi yakından ilgilendiriyor; meşhur Kromit Şirketinin bir Amerikan firmasına olan 19 milyonluk borcunun devlet hazinesinden ödenmesini istiyordu.

Tasarı TİP Senatörü Niyazi Ağırnaslı'nın Tabii Senatör Haydar Tunçkanat'ın ve Senatör Burhanettin Uluç'un sert tenkitlerine uğradı. İlk oturumda söz alan Ağırnaslı konuşmaları dikkatle dinleyen Başbakan İnönü'yü güç durumu sokan önemli bir konuşma yaptı.

Ağırnaslı şöyle diyordu:

«Düva milletlerarası mali itibarımızın, iktisadi itibarımızın korunması suretiyle aksettirilmek isteniyor. Yani bu parayı ödersek beynelmilel itibarımız korunacak. Rasgele şirketlere para dağıtacak durumda değiliz. Önce şunu tespit etmek gerekir, bu anlaşmazlık bir Amrikalı vatandaş veya firma yerine bir İtalyan, bir Yugoslav veya Fransız firmasıyla Ziraat Bankası veya Kromit şirketi arasında olsaydı aynı hassasiyeti gösterecek miydik? Hayır. Buna bir hususiyet ve öncelik tanıyoruz. Bu nevi öncelik tanımak nalli müsaade devlet haline kadar gidebilir. Burada Lozan'da bu memleketin istiklâlini korumuş, kapitülasyonları kaldırmak suretiyle bu memleketin istiklâline titizlik göstermiş Lozan'ın Başdelegesi Sayın Başbakan'dan soruyorum: O zaman gösterdikleri hassasiyeti hangi sebeple terketmiş bulunuyorlar? Yardımı keseceklermiş. Kessinler, kemerleri biraz daha sıkarız, kendi yağımızla çaremizi buluruz. Böyle bir tehditle böyle bir kanun çıkmasının tamamen aleyhindeyim. Müstakil ve hür millet olarak bu tehditleri iade etmeliyiz.»

Özellikle CHP. sıralarında kaynaşmalara yol açan TİP. Senatör'ün konuşması şu cümlelerle bitiyordu:

«Umumi hukuk veya milletlerarası hukuk kaideleri dışında istisnai bir takım haklar tanınmasının karşısındayım. Burada kuruş, kuruş, santim santim yokluk içinde bir bütçeden tasarruf etmenin çarelerini ararken, ha kikatte hazineyi alâkadar etmeyen iki şahıs veya müessse arasındaki ihtilâfı hazine ile ilgilendirip buradan para ödetme yolunu milli haysiyetimize bir yara olarak kabul ediyoruz. Aleyhte oy kullanacağım.»

İkinci oturumda Tabii Senatör Haydar Tunçkanat, böyle bir kanunun Anayasamıza aykırı olduğunu, hükümranlığımızla bağdaşmıyacağını söyledi. Hükûmetin tasarıyı geri almasını istedi. Senatör Burhanettin Uluç'un konuşması bu konuda çok daha sertti.

Uluç, «Amerikadan sadaka istemiyoruz. Amerika hükûmeti sadaka veriyorsa alsın başına çalsın!» diyordu. Bu sözler başta Hasan Kangal, bazı YTP. lileri ve CHP. lileri çok şaşırttı. Hasan Kangal «Dostumuz Amerikan milletine» karşı omuzlarında senatörlük taşıyan bir kimsenin böyle konuşamıyacağını, CHP.den Mehmet Hazer de «dostluk münâsebetlerini renci de edecek bu konuşmaları tasvip etmedikleri ni söylediler.

Yapılan oylama sonunda 42 ye karşı 48 oyla kabul edilen kanunu Cumhurbaşkanı Gürsel'in veto etmesi bekleniyor.

GENÇLİĞİN TEPKİSİ

Milli bağımsızlık ve haysiyetimize yara açan bu kanunu, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Fikir — Sanat Kulübü bir bildiriyle protesto etti. Bildiride şöyle denilmektedir:

«Oğuz Akal Firmasının bir Amerikan şirketine olan 900.000 Dolarlık borcunun millet kesesinden ödettirilmesine dair B.M. Meclisinde müzakere ve kabul edilen kanun, hükümet başkanının iddia ettiği gibi: «Milli itibarımızın korunması» na değil, milli haysiyetimizin on yıllık bir vurgun ve küçülme devrinden sonra, aynı zihniyetin aynı mirasyedi genişliği ve sorumsuzluğu içinde devam etmekte olduğunu gösterdiği gibi, Anayasamızın 61. Md. sine de açıkça aykırıdır.

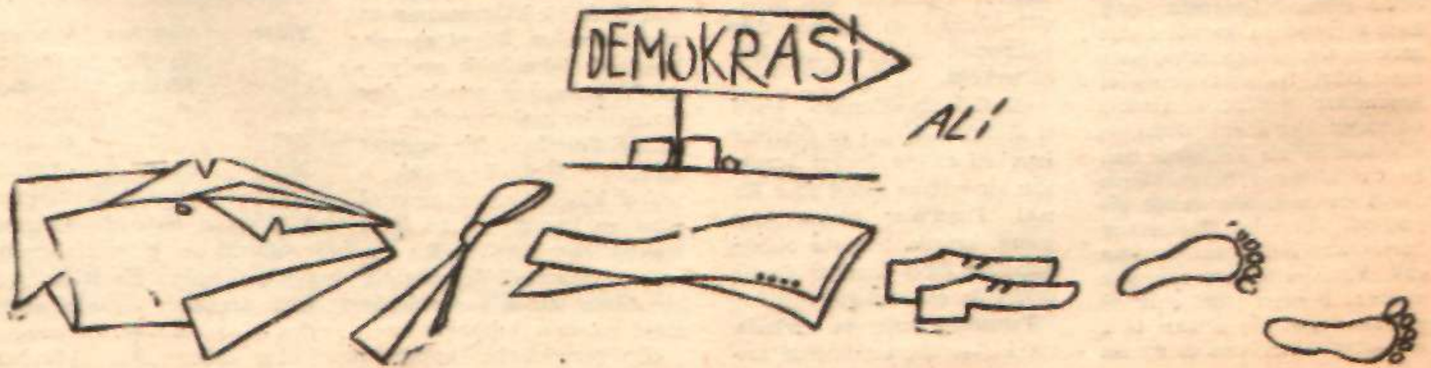
Adı geçen Anayasa maddesi: «Herkes kamu giderlerini karşılamak üzere, mali gücüne göre vergi ödemekle yükümlüdür» demektedir. Buna göre:

I — Devlet vergiyi ancak kamu giderlerini karşılamak amacıyla koyabilir ve toplayabilir. Şu halde devletin vergi koyma hakkı asli olmakla beraber bağlı bir yetkidir. Zaten devlet gelirlerinin, kamu harcamalarında kullanılması bir vergileme prensibidir.

II — Bu kanun, kamu giderlerin katılmak amaciyle vatandaşın devlete ödemiş oldu ğu paraları KAMU HİZMETİ OLMAYAN BİR İŞE harcamakla, 61. Md. hükmüne aykırıdır.

Plânlı kalkınma devrinde, türlü finans man güçlükleri ile karşılaştığımız bir sırada on milyon liranın (gerçek rakkam gizli tutulmaktadır) bu şekilde israfı, vatandaşları kemer sıkmaya davet eden hükûmet prensipleriyle de çelişmakta halidedir.

Sayın Cumhurbaşkanımızın veto hakkını kullanarak, bu sorumsuz tasarrufa engel olacağı inancındayız.

IŞÇI

U.S.A. işçilerimize 20 milyon borçlu

İncirlik üssünde dava kazanıldı fakat Kennedy borcu kabul etmiyor

Adanada İncirli Hava Üssü var ya.. Burada çalışan Türk işçilerine Türk kanunları uygulanmıyordu ya... O kadar ki Türk Çalışma Müfettişleri buralara giremiyor ve şikâyeti inceleyemiyordu ya... Buradaki işçiler çeşitli haksızlıklara uğradıkları için dâva açmıştı ya... İşte bu dâva kazanıldı ve Amerika Birleşik Devletlerinin Türk işçilerine 20 Milyon T.L. borçlu olduğu ortaya çıktı. Fakat gelin görün ki Amerika bu parayı ödemiyor. Durum şu:

Kuzey Atlantik Andlaşmasının 9. Maddesinde işçilere Türk çalışma mevzuatının uygulanacağı kabul edilmiştir. Fakat işçilerin İncirli'ye gidip gelmesi sırasında kaybettikleri sürelerle pazar günleri yaptıkları çalışmalar için Amerikalılar ücret ödememişlerdi. İşçilerin şikâyeti karara bağlandı. Bordrolar incelendi ve Tusloğ'un 20 milyon borcu ortaya çıktı. Bu kez Adliye Bakanı (Tabii Amerikanın) Mr. Robert Kennedy bu paranın ödenemeyeceğini ileri sürmüş. İşin hazin tarafı da şu: Mahkeme kararı İncirli Hava üssü ilgililerine tebliğ edilemiyordu. Yetkililer «biz yetkisiz» diyorlardı. Galiba işin kolayı bulundu: İlâm Tusloğ'un giriş kapısına çivilendi.

Türk işçisini lâfla övenler türedi ya: Türk işçisi aslan; Türk işçisi kahraman, Türk işçisi kanaatkâr... diye yırtınıyorlar. Asıl demek istedikleri Türk işçisi aza kanaat ettikçe iyi, biraz fazla isteyince kötüdür. Kimse çıkıp da Türk işçisini de diğer memleketler işçilerinin yine de dolambaçlı yolla sömürülme düzeni içindeki seviyesine olsun çıkaralım demiyor.

Lâstik-İş sendikası bir istatistik yayınladı. Türk işçileriyle öteki uluslar işçileri arasındakı ücret farkını belirtiyor. Beraber okuyalım:

Bir litre süt alabilmek için bir Federal Almanya işçisi 12, bir İngiliz işçisi 13, bir Fransız işçisi 14, bir İtalyan işçisi 23, bir İsviçre işçisi 9, Birleşik Amerika işçisi 9 dakika çalışır. Bir Türk işçisinin bir litre süt alması için 60 dakika çalışması şart. Bir Türk işçisinin bir erkek elbisesi alabilmesi için 250 saat çalışması gerek. Fakat aynı elbiseyi alabilmek için bir Alman işçisi sadece 46 saat ve 58 dakika çalışır. İngiliz işçisi ise 43 saat 12 dakikalık ücretini verince bir kat elbise alabilir. Sefaleti Türk işçilerinkine yaklaşan İtalyan işçisinin bile bir kat elbise alabilmesi 107 saat 18 dakikalık çalışmaya bağlı. Ama gördük ki Türk işçisi bugünkü sömürülme düzeni için de bir kat elbise için bir aydan fazla çalışmalıdır. Gördünüz mü yalancı sosyal adaletçileri? Bir Yüksek Hakem Kurulu düşünün ki milyonlar kazanan bir işyerinde 10 liradan az alan işçilere günde yüzde 10 zammı bile çok görüyor..

Keyfi ücret

İşçi ücretlerini ödemede tenbellik gösteren işverenler çok. Evinin ihtiyacını karşılar, sinemasına, tiyatrosuna gider, bonosunu öder. İş kendisine servet kazandıran işçilerin ücretlerini ödemeye gelince: duraklar. «Beklesinler bir kaç gün» der. İşçinin birikmiş parası yok. Borca dayanan alış verişe gömülmüş. Ücretini alamayınca borçla alış verişe mecbur kalacak. Veresiye olunca fiat yükselecek. Bunları düşünmek işverenin asgari «İş ahlâkı» olmak gerekirken buna da uymaz Uymayınca da işçiler «Oturma grevi yaparlar» işte.

Bu tip bir olay geçen gün Yedikulede Altıntekne boya fabrikasında oldu. 102 işçi, aylardır süregelen «Ücret ödeme düzensizliği»nden illâllâh dedi ve iş yapmadan işyerinde oturup ücretlerinin verilmesini beklediler.

Bu şekilde hareket eden işverenlerin çokluğunu bilenler Grev tasarısına onun için «Kanunsuz grev» diye bir madde eklediler. Zira, süregelen haksızlıklar karşısında insanın canına tak dediği var ya... İşçinin bu psikolojik ortam içinde işvereni dize getirmesini önlemek için grevin ille de «Sendika» tarafından çıkarılmasını ve bin dereden su getirilmesini şarta bağlıyorlar.

KARAR

Türk hakiminin bir basiret örneği

İzmir'de bir faşistin T.İ.P. ne karşı tertibi beraatle neticelendi

Geçen hafta ırkçı gericilerin bir tertibi daha adalet önünde iflâs etti.

Komünizm propagandası yaptığı iddiasıyle İzmir'de 8 Kasım 1962'de tevkif edilen Türkiye İşçi Partisi Karşıyaka İlçe Yönetim Kurulu Üyesi Sadık Arıkan, beş ay sonra, 8 Nisan 1963 günü İzmir İkinci Ağır Ceza Mahkemesi'nde beraat kararı aldı. Hâkim Kemal Türel başkanlığındaki Ağır Ceza Kurulu, Türk Ceza Kanunu'nun 142/1 nci maddesine göre tevkif edilmiş bulunan Sadık Arıkan'ın isnad edilen suçu işlediğine dair yeter delil bulunmadığı ve bu hususta aleyhte vicdani kanaat da hasıl olmadığı için sanığın beraatine oybirliğiyle karar verdı.

Beş ay önce Sadık Arıkan tevkif edildiği zaman bazı İzmir gazeteleri bu haberi «Bir Kızıl Uşağı Yakalandı» başlığıyla vermişler ve sanığın Türkiye İşçi Partisi üyesi olmasını da, bu parti aleyhinde tahriklerde bulunmak için fırsat bilmişlerdi.

Tevkif olayının bir tertip sonucu olduğu 21 Şubat tarihlı ilk duruşmada bütün çıplaklığıyla ortaya çıktı. Dâvâ tanıklarından İzmir Türk Ocağı Başkanı ve Hür Yol Gazetesi yazarı Kemal Fedai Coşkuner, duruşmadan önce gazetelere telefon edeceğini ilân diyor ve bütün yapacağını önemli açıklamalar gazetecileri mahkemeye çağırıyordu. İzmir'deki gericilerin ve kafatasçıların tabii lideri rolündeki Kemal Fedai'nin duruşmada yaptığı önemli açıklama, Türkiye İşçi Partisi'nin marksist ve leninist olduğunu, Sadık Arıkan da bu partinin üyesi olduğuna göre marksist — leninist sayılması gerektiğini ileri sürmek ve kendisinin polise jurnalde bulunmayı marifet saydığını söylemekten ileri geçmedi. Sanık vekilleri Avukat Nurullah Tuksavul ile Avukat Suha Çilingiroğlu'nun soruları karşısında ise adamakıllı şaşkına dönen Kemal Fedai, duruşmadan sonra kendisine tezahürat yaptırmak için getirttiği adamlarının yüzüne dahi bakmadan adliyeyi panik içinde terketti.

«Komünizm düşmanı» kisvesi altında her ileri ve devrimci hareketi sabote etmeyi kendisi için bir misyon kabul eden Kemal Fedai'nin hezimetinden sonra, onunla temasta olduğu anlaşılan diğer tanıklar da ifadelerinde çelişmelere düştüler.

Tamamen gerici ve ırkcıların bir tertibi neticesinde tevkif edildiği anlaşılan ve 3 ay 13 gün İzmir Cezaevi'nde tutuklu kalan Sadık Arıkan o duruşmada tahliye edildi.

8 Nisan duruşmasında ise Savcı Mehmet Helvacıoğlu suç unsurlarının tekevvün etmediğini bildirerek Sadık Arıkan'ın beraat ettirilmesini istedi. Sanık vekillerinden Avukat Şuha Çilingiroğlu, «Kanaatımızca bu dâvâ, İşçi Partisi'nin bir üyesi olan müvekkilimin şahsında bizzat partiyi töhmet altında *bulundurmak gayesiyle tertip* edilmiş ve müvekkil bu yüzden üç ay kadar bir müddetle hürriyetinden mahrum bırakılmıştır.» diyerek Sadık Arıkan'ın tahliyesini talep etti. Diğer sanık vekili Avukat Nuran Yuluğ ise, «Müvekkilim hakikaten *faşist temayüllü olanların isnad* ve iftirasına maruz kalmıştır Bu hususu belirtmeyi bir vazife bilirim» dedi ve beraat talebine katıldı. Hakimler, Sadık Arıkan'ın beraatine oybirliğiyle karar verdiler.

Sadık Arıkan, beş nüfuslu *ailesinin nafakasını temin* etmek için gece gündüz çalışan bir cam takıcısıydı. Sadık Arıkan'ın bütün suçu, parmaklarını paramparça ederek çalıştığı halde niçin hakkını alamadağını, hattâ bazen cam alacak para bulamadığı için niçin günlerce yoksul ve aç kaldığını düşünmek: kendisinin ve kendisi gibi düşünen *milyonlarca emekçinin kurtu*luşunu sağlayacağına inandığı İşçi Partisi'nde yer almış olmaktı. Bu, gerici ve sömürücülere göre suçtu.

Ama Türkiye'de hâkimler vardı ve onlar, gerici ve sömürücülerle uşakları gibi düşünmüyorlardı.

KONFERANS

Tek çıkar yol Sosyalizmdir

Prof. Sadun Aren Sosyalist Kültür Derneği Diyarbakır şubesi açılışında bir konferans verdi

Sosyalist Kültür Derneği ilk şubesini Diyarbakır'da açmış ve bu münasebetle Diyarbakır'a gelen Profesör Sadun Aren «Günümüzün gerçekleri ve Sosyalizm» adı ile bir konferans vermiştir. Konferansa gösterilen ilgi il sınırlarını aşarak Elâzığ, Mardin ve ilçelerden özel olarak dinlemeye gelenler olmuş ve konferansı 500 kişiyi aşan bir dinleyici topluluğu tâkip etmiştir. Dinleyicilerin ekseriyetini aydınlar teşkil etmiş, bunların arasında öğretmen ve subayların çoğunlukta oldukları görülmüştür.

Profesör Sadun Aren, konferansına konu olarak aldığı meseleyi şu şekilde ortaya koymuştur:

«Toplumumuzun birinci gerçeği, hem halkımızın isteğini gerçekleştirmek, hem de dünya içinde millî varlığımızı koruyabilmek bakımından, hızlı bir kalkınmanın zaruri oluşudur. İkinci gerçek, bugünkü teknolojik seviyede, kalkınmanın ancak dev tesisler kurmak suretiyle yürütülebilmesinin bir zaruret oluşudur. Üçüncü gerçek, emekçi kütlelerin uyanmış olması ve her gün daha fazla teşkilâtlanmalarıdır. Bu durum kalkınmayı demokratik bir düzen içinde gerçekleştirmeyi zorunlu kılmaktadır.»

«Bu gerçeklerin koyduğu tahditler çerçevesinde, kalkınmanın özel sektör eliyle sağlanmasına imkân yoktur. Böylece sosyalizm yegâne çözüm yolu olarak belirmektedir.»

«*Sosyalizm, toplumun im*kânlarını toplumun yararına kullanmak demektir. Bu, bir yanı ile başlıca istihsal vasıtalarının - ekonomiye hakim tepelerrin - devletin elinde olmasını, diğer yanıyla da bunların demokratik bir şekilde ve toplum yararına idâre edilmesini gerektirir. Bir azınlığın, toplum namına sosyalizm yapması mümkün değildir. Böyle bir hareket, eninde sonunda, sosyalizmi dejenere eder ve kendine mahsus bir istismar düzeni kurulması ile sonuçlanır.»

Bu sebepten dolayı sosyalizmin demokrasi ile bağdaşamıyacağından şüphe etmek şöyle dursun, sosyalizm ancak demokratik bir şekilde gerçekleşebilir; diğer bir deyişle de demokrasi de ancak sosyalizm ile gerçekleşebilir.»

Konferans sona erdikten sonra, Prof. Aren, dinleyicilerin sorularını cevaplandırmıştır. Bu arada birkaç çıkarcı ve sözcüsü hariç, verilen cevapları dinleyiciler büyük bir ekseriyetle tasvip etmiştir.

Aren ayni konuda geçen Pazar da Lozan klübünde ilgiyle izlenen bir konferans vermiştir.

VERGİ

Ağır yük gene halka yüklendi

Vasıtalı vergiler artarken, vasıtasız vergiler düşüyor

Vergi adaletinin ölçülerinden biri, vasıtalı ve vasıtasız vergilerin nisbetidir. Genel olarak *doğrudan doğruya gelir üzerin*den alınan vergilere vasıtasız vergiler, giderler üzerinden alınan vergilere ise vasıtalı vergiler dendiği malûmdur.

Vasıtalı vergiler, fertlerin gelirlerini göz önünde bulundurmadığı için, fakire de zengine de aynı ölçüde uygulanır. Siganın fiyatı zengin için de aynıdır, fakir için de.. Bunun için, *vasıtalı vergiler arttığı o*randa vergi adaleti azalır.

Vasıtalı vergiler, doğrudan doğruya gelirleri vergilendirmek işlerine gelmeyen — yanı mutlu azınlığın menfaatlerine dokunmaktan çekinen — hükûmetlerin sık sık başvurduk*ları kolay bir yoldur*. Nitekim plânın iç finansmanı için gereken parayı nasıl bulacağını düşünen hükûmet, doğru dürüst bir tarımsal gelir vergisine yanaşmamış, servetleri vergilendirmeyi düşünmemiş ve 1 Mart 1963'te başlayan meşhur zamlarla vasıtalı vergiler yolunu seçmiştir.

Sonuç ne olmuştur?

Sayın Şefik İnan, 11 Nisan tarihli Milliyet'te son yıllara ait vasıtalı ve vasıtasız vergiler nisbetlerini bildiriyor. Son üç yılda durum şöyledir:

Yıllar	Vasıtasız Vergiler Nisbeti	Vasıtalı Vergiler Nisbeti
1961	39.16	60.84
1962	39.12	60.88
1963	33.63	66.37

Yukarıdaki rakkamlar, plânlı devreyle birlikte vasıtasız vergilerin de birdenbire yükseldiğini açıkça gösteriyor. Vasıtalı vergilerin yüzde 60.88'den yüzde 66.37'ye yükselmesi, plânlı kalkınmanın yükünün geniş halk kitlelerine yüklendiğini ve sosyal adalet ilkelerinin çiğnendiğini açıkça göstermektedir.

SAĞLIK

Gençlerin yüzde ikisi verem

İstanbul üniversitesi Mediko - Sosyal Merkezinin yayınladığı rakkamlar dehşet verici

«— İki aydır, bir türlü iyi olamıyorum. Günden güne daha da kötüye gidiyorum. Hele şimdi dizlerimde derman yok. İki merdiven çıkınca tıkanıyorum. Geceleri yataktan fırlıyor, avaz avaz bağırıyorum. Boğulacak gibi oluyorum geceleri. İlâçların yarı parasını bile verecek güçte değilim. Sınavlar yaklaştı, elime kitap alamıyorum.

— Oğlum, senin derdin, o değil. Ben seni burada iki defa muayene ettim. Ben dahiliye mütehassısıyım. Sende hiç bir şey bulamadım. Kanın normalin üstünde çıktı. Ciğerin sağlam. Senin derdin parasızlık. Sen bu yıl geldin İstanbula değil mi? İlk defa böyle büyük bir şehre geliyorsun, ilk defa anandan babandan ayrılıp, dar bir bütçeyle geçinmeğe çalışıyorsun. Her şeyden sen sorum*lusun. Bu parayla* yiyeceksin, yatacaksın, kitap alacaksın, vasıtalara bineceksin. Sen gündelik gıdanı tam alamıyorsun. Bir odada dört arkadaş mı kalıyorsunuz? Sinemaya gitmek istediğin halde, parasızlıktan gidemiyorsun. Bu şehirde her şey parayla ve pahalı değil mi? Kafanda bütün bu meseleleri halledemediğin için, ders çalışamadığın için, büsbütün çıkmaza saplanıp, kendini moralman fena hissediyorsun. Senin sinirlerin zayıf. Senin açık ve temiz havaya, sinirlerini gevşetmeğe ihtiyacın var.»

İstanbul Üniversitesi Mediko - Sosyal merkezi açılalı çok olmadı. Fakat bu *teşebbüste ne kadar* gecikildiği apaçık ortaya çıktı. Yukarıdaki konuşma ufak tefek farklarla günde onlarca, yüzlerce defa tekrarlanıyor. Üniversitelilerin bedeni ruhî durumları ve sosyal meseleleriyle uğraşmak ve bu konuda araştırmalar yapmak için iki yıl önce kurulan merkezin yayınladığı ilk *sonuçlar dehşet verici*. Bugüne kadar 26.500 üniversiteliden 22 bini bedeni ve ruhi şikâyette bulunmuş.

Müdür Dr. Yenisey'in belirttiğine göre; Üniversitedeki gençlerin yüzde 2 si veremli, yüzde 25 inin gözleri, yüzde 80 inin dişleri bozuk. gençlerden yüzde 10 ununun ruhi durumları kötü.

Kökleri Anadolunun bakımsız kasabalarına kadar inen bir ihmalin, İstanbul Üniversitesi Mediko - sosyal merkezinde ortaya çıkışı. Çaresi her halde başta bütçesiyle yetersiz bu merkez değil. Geriliğe, sefalete son vermeden diğer bütün meseleler gibi gençlerimizin sıhhati ile ilgili bu meselede bir çözüme varamayacaktır. Bunu önce gençlerin bilmesi memleketin dertlerini düşünürken ona göre davranmaları gerekiyor

Grevcinin bileğinde Kelepçe...

Kavel işçileri bütün bir gün yargılandı ve kelepçeli geldikleri adliyeden hürriyetlerine kavuşarak çıktılar

Röportaj: Selma TÜKEL

28 KAVEL İŞÇİSİ 35 GÜN SÜREN HAK KAVGASINI TÜRK HAKİMİNE ANLATTILAR

Kelepçeliydiler. İkişer ikişer kelepçelenmişlerdi birbirlerine.

Otelden bozma, ahşap Adliyenin yarı karanlık bekleme salonunun sıralarında yanyana oturmuş, bekliyorlardı. Başlarında; jandarmalar, polisler. Dizlerinde çocukları. İri, nasırlı işçi elleri çocukların başlarında, yüzlerinde dolaşıyor. Karşılarında; eşleri, anneleri, babaları, akrabaları, komşuları.

Zaman zaman çöken sessizliği kısa kesik hıçkırıklar bozuyor. 27 gün sonra ilk karşılaşma bu. Kalabalık artıyor. Kucaktaki bebelerin ağlayışları sıklaşıyor. Yarı karanlık bekleme salonunun havası daha da gergin, duygulu bir hâl alıyor. İki genç kız, bir köşede ağlayan yaşlı bir kadını teselli ediyor.

«— Murad'ın kaynanasıyım, *diyor kadın. Murad, hapistekilerin* en yaşlısı.Kızım evde Gelemedi. Çocuklar hasta ekmeksiz, Bize ekmek getiren, evi bakan oydu. Biz kanayaklılar kaldık böylece. Çıkacak mı acaba? Dayanılmaz oldu sebilerin hali. Bir yandan babasız, bir yandan gıdasız. Bugün salıverir mi mahkeme onları? Dönermi evine bugün?»

Kavel ana gene ortalarda dolaşıyor. Etrafı teselli ediyor. Sırada, bileği arkadaşınınkine bağlı oğlunu gösteriyor:

«— *Ekmek* kavgası bu. Bunlar ekmeklerini istiyorlar. Ekmeğini isteyen adam hapse atılır mı? Eline kanlı katiller gibi kelepçe takılır mı? «Olur, olur, bu da geçer. Varsın olsun.»

Elleri kelepçeli 15 işçi sessiz sakin. Dâvâları tutuksuz olarak görülecek işçiler, birer ikişer arkadaşlarının yanına geliyor. Tutukluların en genci: 17 yaşında Hamdi Biçer. Kendinden iki yaş büyük ağabeysi Abdullah Biçer'le kelepçeli. Abdullah, altı yıldır kardeşiyle birlikte Kavel Kablo fabrikasında çalışıyor.

15 tutuklu işçi kafilesinin başını Maden—İş Şişli Şubesi Başkanı İlyas Kabil ile Kavel İşçileri mümessili Ali Sarsar çekiyor. Taş gibi duruyorlar kafilenin başında.

İlyas Kabil:

«— Anayasanın 28-32-42-47. inci maddelerine aykırı olarak tevkif edildik. Türk—İş Başkanı Seyfi Demirsoy hapse girip ben dışarda kalsaydım, onu ve arkadaşlarını çıkarmak için bütün gücümle çalışırdım. Biz Federasyonun pasif kalması yüzünden hapisteyiz. Ama hapse atılmak*la bir şey kaybetmedik.* Azmim yüz misli arttı. Bu yolda ölmek var, dönmek yok»

İki oğlu ve karısı İlyas Kabili dinliyor. İlyas Kabil, 13 yaşındaki oğlunu okşuyor;

«— Oğlum Mustafa, ekmek isteyen hak isteyen adam hapse girer mi? Büyü, adam ol hakim ol, ekmeğini istiyenler tevkif etme»

Ali Sarsar'ın yaşlı annesi ağlıyor. KADER'i getirmemişler Zeynep, babasının göğsüne sokmuş başını. Ali Sarsar, önünde diz çökmüş anasına;

«— Kalk ana, diyor. Kalk Bu yol ölüme kadar gider Ölüme kadar yılmam bu mücadeleden. İşçi arkadaşlarının hakları omuzlarımda. Ben o babanın evlâdıyım. Ba*bam bu memlekete canını vermedi mi?»*

Duruşma salonunun kapıları açılıyor. Saat: 10,15. Tutukluların kelepçeleri sökülüyor ve teker teker salona alınıyor. Onları tutuksuz olanlar takip ediyor. Yargılanacak 28 işçi, kaplarına kadar küçük salonu dol*duruyor. Grevcileri savunan ye*di avukat yerlerini alıyor.

İhsan Üngör Cenâni Güngördü, Nebil Varuy, Yılmaz Halkacı, Alp Selek.. Bunlar Türkiye İşçi Partili Avukatlar... Semiha Serhat, Muammer Güngör Maden - İş Sendikasının avukatları.

Yargıç, mübaşire dâvâcı İşveren Temsilcisi İbrahim Üzümcü'yü çağırmasını söylüyor

«— İbrahim Üzümcü.. İbrahim Üzümcü... İbrahim Üzümcü...»

Mübaşir'in sesi eski ahşap konağın içinde yankılanıyor. Kısa sessizlikten sonra yargıç duruşmayı dâvâcı İbrahim Üzümcünün gıyabında açtı. 28 suçlu zanlısının yoklaması yapıldı. Hepsi İşçi Hepsi Anadolu'nun çeşitli köylerinde doğmuştu. Hepsi sabıkasızdı. Doğum yılları 1933—1945 arasında değişiyordu. Biri hariç hepsi okuma yazma biliyordu.

«— 12/3/1963 tarihinde görevli polis memurlarına, toplu olarak fiilen karşı koymak, iş ve çalışma hürriyetine mani olmak, toplantı ve gösteri yürüyüşü kanununa muhalefetten yargılanacaksınız..»

Soruşturma İlyas Kabil'den başladı.

«— 6 yıldanberi Kavel fabrikasında posta başı olarak çalışıyordum. Aynı zamanda işçi mümessiliydim. 1961 yılında fabrikaya umum müdür olarak tayin edilen İbrahim Üzümcü her yıl verilmekte olan yıllık ikramiyemizi 50—100 lira olarak dağıttı: «Müktesep hakkımızdır, bunu verin» dedim. Beni 11 Ocak günü yazıhanesine çağırdı. «Ya sendikadan istifa edersin, ya seninle birlikte 50 kişiyi de işten çıkartırım» dedi. Ertesi gün beni işten çıkardı.

Ben sendikada çalışmağa başladım. Bu arada, işçilerden sendikaya istifa mektupları geliyordu. Ardından işçiler sendikaya gelip «Bu adamlar bizden zorla istifa mektupları alıyorlar. Biz sendikanın üyesiyiz. Aidatımızı ödeyeceğiz.» diyorlardı. 28 Ocak günü 9 işçinin işine sebepsiz son verildiğini öğrendim. Çalışma Müdürlüğü'ne başvurdum. Müdürlük fabrikaya bir müfettiş gönderdi. İşçiler, işleri başında protesto oturması yapıyorlardı. Oturma uzun sürmedi. Bütün işçiler ve sendikacılar dışarıda buldular kendilerini.»

Vali Niyazi Akı ve Emniyet Müdürü Necdet Uğur, durumu görmeye oraya geldiler. Bize «Siz haklısınız. Fabrikaya dışarıdan başka işçi girmeyecek. İçeriden de dışarıya tek kablo çıkmayacaktır. Atelyelerin hepsini mühürlettim» dediler.

«Bu grev, bildiğiniz gibi 35 gün sürdü. 35 gün, bize hiçbir resmi makam «kanunsuz toplanıyorsunuz» demedi. Şimdi ise, 'Gösteri ve Yürüyüş Kanunu'nu çiğnediğimiz için burada yargılanıyoruz. Bize kimse «dağılın» demedi. Biz orada ekmeğimizi bekliyorduk. Eskiden işe gittiğimiz gibi, üç vardiya halinde gidip fabrkanın kapısında *ne zaman işbaşı yapacağımızı* bekliyorduk. İşe hazırdık. Şahsen kimseyi tehdit etmedim. Polise karşı gelmedim. Suçsuzum tahliyemi istiyorum.»

İlyas Kabil'den sonra Maden İş Şişli *Şubesi Başkan Vekili* Halis Bilici'nin soruşturması yapıldı. Halis Bilici, «arkadaşımın anlattığını aynen kabul ediyorum» diye söze başladı;

«— Türk adaletine inanıyorum, güveniyorum. Bize isnad edilen suçların tümünü reddediyorum. İşçi polise mukavemet etmemiştir. Polis bize, kendilerine yardım ettiğimiz için teşekkür etmiştir. Kimsenin çalışma hürriyetine mani olmadık.»

İşçi temsilcisi Ali Sarsar, 1956 yılından beri Kavel'de çalıştığını belirterek söze başladı;

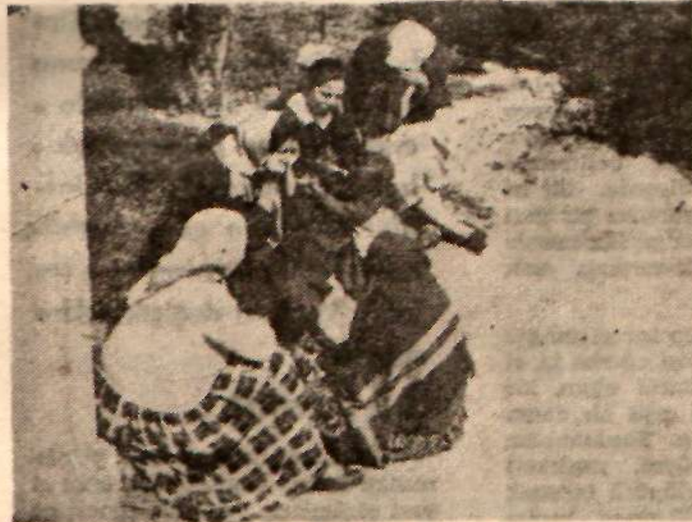
«— İbrahim Üzümcü'nün fabrikamıza girmesiyle haklarımız çiğnenmeğe başladı. İkramiyelerimiz tam verilmedi. Dört arkadaşımız sendikada çalıştığı için işten atıldılar. Temsilci olarak dokuz kişi ona gittik. Önümüze iki kâğıt sürdü. «Ya Kavel, ya sendika.» Yazın sendikaya istifalarınızı» dedi. «Sendikam tek dayanağım» dedim. Ertesi gün bizim de işimize son verdi. Arkadaşlarımız, işten atılmamızı protesto maksadıyla makine başında oturdular. O da noter vasıtasıyla bütün işçileri işten çıkardı. Bunun üzerine grev başladı. Tam 35 gün bizler iddia edilen *hiçbir* suçu işlemedik. tahliye mi istiyorum»

Soruşturma uzayıp gidiyor. «Suçsuzum. tahliyemi istiyorum» diye bitiyor cümleler. Beklenilen adam İbrahim Üzümcü böyle bir cümlenin ardından çıka geliyor. Sonra şahitler dinleniyor. Görevli polisler, Kavel'in memurları. Polisler işçileri suçlamıyor. «Ufak tefek tartışmaların yapıldığı, fakat kimlerin yaptığı bilinmediğini» söylüyorlar. Kavel'li memurlar polislerin aksine sert, suçlayıcı, bir ara; memur bir şahitin arkasına gizlenerek ona söyliyeceklerini fısıldayan Üzümcü suç üstü yakalandı. Yargıç, kendisine böyle bir hareketi tekrar etmemesini ihtar etti.

Duruşma uzayıp gidiyor. Hava kararıyor. Saatler uzuyor. Çocuklar analarının kucaklarında uyuyor. Uyanıyor...

Saat 20.30. Yargıç tutukluların tahliyesine karar verildiği ve duruşmanın 22 Mayıs Çarşamba *gününe bırakıldığını* açıklıyor. Gerilmiş sinirler gevşiyor. Yorgun, bezgin yüzlerde yeniden bir canlılık bir umut ışıltısı parlıyor.

Ve bir pazartesi tevkif edilip evlerinden ayrılan 15 Kavel İşçisi *27 gün sonra bir Perşembe* gecesi tekrar evlerine dönüyor.

— Bir gün de Adliye kapısında beklediler —
Grevcilerin anaları, bacıları, çocukları

15 grevci 27 gün yattıkları hapishane köşesinde
— «Ekmeğini istiyen hapise atılır mı?».. —

RENE DÙMONT DİYOR Kİ:

"Toprak reformu siyasi bir iştir,,

Karşılaştırmalı tarım konusunda dünyanın en büyük otoritesi olan Fransız bilgini Profesör René Dumont'dan «Sosyal Adalet» adına bir görüşme isterken zamanının darlığını biliyorduk. Ayrıca Türk gazetecisi olarak sıkılıyorduk da. Dünyanın dört yanından çağrılan ve büyük bir kabul gören profesör 1954 yılında Türkiyeye de gelmiş fakat devrin iktidarı tarafından kendisine dilediği gibi çalışma imkânı bile verilmemişti. Fakat dünyanın elliden fazla ülkesinde uzun çalışmalar yapmış olan René Dumont bilimsel çalışmaya karşı yöneltilen kısıtlayıcı hareketi çoktan unutmuş, sadece bu çalışmayı yapamadığı için üzgün görünüyordu.

Tarım reformuna girişen memleketlerin paylaşamadıkları bir bilim adamı olan Dumont, çalışmalarını âdeta bütün yeryüzüne yaymış gibidir.

Cezayirden döneli çok olmamıştı. Cezayir Başbakanı Bin Bella ve bazı bankalar tarafından hava alanında *hiç bir* uzmana nasip olmayan bir şekilde karşılanan René Dumont, bir süre bu memlekette kalarak tarım konularını yakından incelemişti. Bağımsızlıktan sonra bir numaralı mesele olarak ele alınan tarım reformunu gerçekleştirmek ve bir plâna bağlamak için çağrılan uzman hem Cezayir hükûmetine, günlerce devam eden oturumlarda; hem de meydanlarda toplanan on binlerce Cezayirliye bu önemli konuyu anlatmak fırsatını bulmuştu.

Dumont, yalnız Cezayirde değil Hindistan'da Küba da ve dünyanın daha bir çok memleketinde tarım konusundaki bilgi ve çalışmalariyle ışık tutmakta; insanlığın beslenmesi ve açlığın önlenmesi için yorulmak bilmez bir çaba göstermektedir Dumont ve arkadaşları araştırıcı ekipleri ile birlikte az gelişmiş memleketlerin düğümlenmiş ekonomilerini, tarımda verim meselelerini, sosyal tökezlenmelerini ya da başarılarını dünya ölçüsünde izlemektedirler. Dumont ve arkadaşlarına *memleketlerinin tarım meselesini çözmek yolunda başvuran* sayısız devlet adamları olması bu titiz çalışmanın bir sonucudur. Profesörün bir özelliği de; hazır reçetelerden kaçınması, tarımın ve tarım reformunun, uygulama bakımından memleket ve bölgeye göre ne kadar değişik çözümler gerektirdiğini herkesten iyi bilmesidir.

Orta yaşlı, kır saçlı, çocuksu mavi gözleri, büyük dâvasına kendini bir sanatçı coşkunluğu ile vermiş olan Dumont'a sorularımızı yöneltiyoruz:

SOSYAL ADALET:

Tarım konusunda Türkiye ile ilgilendiniz mi?

RENE DUMONT:

İlgilendim. Daha doğrusu ilgilenmek istedim. Bildiğiniz gibi, bundan bir süre önce, Akdeniz çevresinde çalıştım. Bu çalışma plânıma Türkiye de giriyordu. Bu maksatla 1954 yılında Türkiye'ye gittim. İnceleme konusu olarak memleketinizin Batısına düşen iki bölgesini, hem de oldukça bereketli olan iki bölgesini seçtim. Bu bölgeler Trakya ve Bursa idi. Başlangıçta, o zaman iktidarda bulunan Demokrat Parti hükûmetinin de bu araştırmalarıma önem verdiğini sanmıştım. Bu gezide bana rehberlik etmesi için İktisat Bakanlığının İktisadi İşler Müdürünün görevlendirilmesini, bu işe verilen önem olarak yorumlamıştım. Oysa bu önemli ve sorumlu kişiyle birlikte çok garip bir yolculuk yaptık.

İşe Trakya'dan ve büyük bir çiftlikten başladık. Çalışma plânıma göre; bundan sonra orta ve küçük işletmeler görmem gerekiyordu. Bu tip işletmeleri görmek için yaptığım bütün gayretler bir sonuç vermedi. Memleketinizin İktisadi İşler Müdürü nedense orta ve küçük işletme tiplerini görmemi uygun bulmuyordu. Misafirinizdim. Memleketiniz tarımının çeşitli yönlerini görmek istiyordum. Bir bilim adamıydım ve özellikle bunun için kalkıp gelmiştim. Fakat, belirttiğim gibi, orta ve küçük işletmeler devlet sırrı imiş gibi benden saklanıyordu... Yapılacak bir şey yoktu. Trakya gezisini kısa kesip Bursa'ya hareket ettik. Bursa'da aynı olaylar tekrarlandı. Bütün ricalarım gene boşa çıkarıldı. Kısaca: Ne Trakya'da, ne Bursa'da orta ve küçük işletmeleri görmeme imkân verilmedi. İktisat Bakanlığının İktisadi İşler Müdürü, her nedense, önemsiz işlerle zaman kaybetmemi doğru bulmuyordu. Benden sadece büyük işletmelere karşı hayranlık bekliyordu. Bir uzman için boşuna, yararsız bir gezi idi bu. İşi fazla uzatmadan memleketinizden ayrılmak zorunda kaldım.

Dünyanın hemen her yerini gezmiş bir insanım. İtiraf ederim ki, siyasi tutumu ne olursa olsun, hiç bir memlekette bu çeşit bir davranışla karşılaşmadım. Yurdunuzdan üzülerek ayrıldım. Oysa, memleketinizi, tarımınızı, köylünüzü tanımak - bunu sezgi ile söylüyorum - benim için çok faydalı olacaktı. Yapmak imkânını kazansaydım, bu çalışma tarım günün birinde size de yararlı olabilirdi. Yazık, olmadı işte...»

Bir bilim adamının, istediği çalışmayı yapamamaktan, bilime yararlı olamamaktan duyduğu üzüntü karşısında yüzümüz kızarıyor. Gözlerimizi Profesörden kaçırıyoruz. Rene Dumont gibi memleketimize çok yararlı olabilecek daha nice uzmanın, bilginin yurdumuzda çalışma, inceleme imkânı bulamadan dönüp gittiğini düşünüyoruz. Bir karanlık devrin, fakir halkımıza nelere mal olduğunu, halk yığınları üzerinde dönen muazzam aldatma çarkının neleri örtüp gizlediğini düşünüyoruz. Bu arada bir telefon konuşmasını bitiren bilgine; memleketimizde yeni yeni sözü edilen iki deyim arasındaki münasebeti soruyoruz.

SOSYAL ADALET:

Sizce plâncılıkla sosyal adalet arasında münasebetler nelerdir?

RENE DUMONT:

Günümüzde sosyal adalet ilkesine öncelik vermeyen bir plânlama, gerçek bir anlam taşımaz. Plânlama çoğunluğun hizmetinde ve özellikle sosyal adaletin gerçekleştirilmesi aracıdır. Plânı sadece iktisadî hayatı düzenleyen teknik olarak anlamak herhalde çok yanlış bir düşünce tarzıdır.»

Bu kısa ve kesin bir cevaptı. Rene Dumont bu konuda sözü uzatmayı bile gerekli bulmamıştı. *Plân konusunda ilerde bazı sorular yöneltmeyi düşünerek* başka bir soruya geçtik.

SOSYAL ADALET:

Tarım reformu, az gelişmiş memleketlerin en önemli meselesi midir?

RENE DUMONT:

Sanayinin kalkınması ile birlikte ele alınınca: EVET. Tarım ile sanayinin gelişmesi daima bir düşünülmelidir. Bu iki gelişme arasında hiç bir zaman bir zıtlaşma olmamalıdır. Tarım reformunun gerçekleştirilmesi ve halkın satınalma gücünün arttırılması, sanayi için çıkış noktaları sağlar. Yani, etkiler karşılıklıdır. Plâncılarınızın da bunu böyle düşünüp uyguladıklarından şüphem yoktur.

SOSYAL ADALET:

Plâncılarımız, Profesör Timbergen'in yardımı ile bunu bir dereceye kadar uygulamak istediler. Fakat zorluklarla, direnmelerle karşılaştılar. Plânların gerçekleştirilmesi politik davranışlara takıldı. Ve bazı değiştirmelere uğradı.

RENE DUMONT:

Bilimden, uzmanlardan, plânlamadan medet ummak için, önce siyasi çözümlerin yolu düz etmesi gerekir. Böyle devrimci bir gelişme varolabildiği ölçüde iktisadi reformlar yapmak mümkündür. Bu genel kuraldan hareket edersek; tarım meseleleriniz de siyasi gelişmenize bağlı olduğu ortaya çıkar. Buna bakarak, reformlar için devrimci bir siyasetin gelişmesinin, gerçekleşmesini beklemek gerekir gibi bir zıtlaşma çıkıyor ortaya. İlk bakışta bir zıtlaşma gibi görünen bu durumun da kendine göre bir çalışma, çabalama şekli var. Aydınlarınız, bilginleriniz, plâncılarınız, ilerici siyaset adamlarınız; siyasi hayatta ki gelişmenin tam mânâsıyla gerçekleşmesini beklemeden, araştırmalarla tarım reformlarının ana hatlarını tasarlayabilirler. Bu pek çok az gelişmiş memlekette böyle olmuştur. Namuslu ve açık konuşan uzmanların, siyasi gelişmeler ilerliye dursun, memleket çapında yaptıkları araştırmalar büyük önem taşır.

SOSYAL ADALET:

Bazı uzmanlar bu çalışmaların çok uzun zamanlar gerektireceğini ileri sürüyorlar. Bilimsel sonuçlar alınıncaya kadar, da tarım reformunun bekletilmesine taraftar görünüyorlar. Bu «Bekleme» anlayışı üzerinde siz ne dersiniz?

RENE DUMONT:

Bu çeşit düşünceleri, tarım reformunu gerçekleştirmek isteme yen çevrelerden çok dinledim. Gezdiğim az gelişmiş memleketlerin hemen hepsinde böyle bir bahaneyi ileri sürenlere rastladım. Böylelerinin en sık bulunduğu memleketlerin başında da Güney Amerika memleketleri geliyor. Özellikle gerici hükûmetler, halkın beklediği devrimlerden kaçınmak için bu çeşitten itirazları ileri sürmekte, reformu köstekleme politikalarını, sözüm ona bilimsel meselelere yüklemektedirler. Oysa durum hiç de onların ileri sürdükleri gibi uzun zaman istememekte ve reformların geri bırakılmasını gerektirecek kadar hazırlığa ihtiyaç göstermemektedir. Bu konuda geliştirilmiş modern metotlar hem işi kolaylaştırmış hem de süreyi kısaltmıştır. Modern metotlarla 2-5 yıl arasında bir süre içinde bütün bu işler yoluna girer ,sıhhatli bir başlangıç olabilir ve güvenilir sonuçlar elde edi

René Dumont 1934 yılında
yapmış bir bilgindi. Dumont,
yılında Milli Tarım Enstitüsün
sonra aynı enstitüde karşılaştır
getirildi. 1946 dan bu yana P
titüsünde dersler de vermekte
sin' en önemli mesele olarak g
hayatının hikâyesi budur.

Rene Dumont açlık mesele
incelemiş ve bu konuda önemli
bir tarım mühendisi olarak Vi
kavuran açlığı bütün çıplaklığı
elli ayrı ülkede incelemeler ya
merika hükûmetleri tarafından
letler tarafından da uzman ol
meseleleri tarım ve açlık kon
bu konularda haklı bir ün kaza
arasında «Fransız Tarımı Mes
cek Dersler» i, «Bir Tarım U
ya Tarım Ekonomisi» ni, «Çin
yayınlanan «Yaşayan Toprak»
ni ve tecrübesini ilim dünyası

…şkosının toprakları üzerinde çalışan ve toprak refo rmu bekliyen milyonlarca köylü ailesinden biri

SOSYAL ADALET:

Değişmelere karşı olan çevreler, toprak reformunun uygulanması için, önce Türkiye'de kadastronun yapılması gerektiğini ileri sürüyorlar. Bu işin yapılması için de 100 yıl gerektiğini savunuyorlar

RENE DUMONT:

«Kıyaslamalı tarımla uğraşmanın böyle eğlenceli tarafları da var. Yukarda da belirttiğim gibi, bütün az gelişmiş memleketlerdeki gerici çevrelerin, toprak reformunu önlemek için aynı boş sözleri tekrarladıklarına tanıklık ettim. Modern teknigin getirdiklerini unutur görünüp böyle iddiaları ileri sürmek gerçekten eğlendirici. Mesela bu kimseler uçakla kadastro yapıldığını bilmezlikten geliyorlar. Aslında kadastro bu ve buna yardımcı metotlarla çok kısa bir süre içinde tamamlanabilir. İyi bir çalışma ile bir yılda çekilen, renkli ve her mevsimde tekrarlanan fotoğrafların gördüğü işi; eskiden yüzlerce ekip yüz yılda tamamlıyamazdı. Artık bugün kadastro işini uçaklara bıraksınlar. Kadastro yüzünden hiç bir geçikmenin olmıyacağına emin olabilirler.»

Profesörün, reformları geciktirmek için bazı çevrelerin ileri sürdükleri sebep ve bahaneleri böylesine kesin şekilde çürütmesi yürek ferahlatıcı bir şey. Fakat, memleketin Orta—Çağ Statüsünü devam ettirmek için ayak diriyenlerin ileri sürdükleri sebep ve bahaneler de sadece bunlar değil. Üstelik bazı iyiniyetli kimselerin de bu bahanelere inandıkları da bir gerçek. Bu bakımdan daha da aydınlanmak, hemen karşılık verilmiyen reform istemezlerin sebeplerine bir cevap bulmak için, sorularımıza devam ediyoruz.

SOSYAL ADALET:

Fotoğrafla kadastro tamamlandı diyeliim. Memleketimimîz de son derece çapraşık tapu ihtilâfları, muvazaalar, davalar var. Bu içinden çıkılmaz gibi görünen hukukî çapraşıklığın çaresi nedir?

RENE DUMONT:

Çare; memleketi bölge bölge ayırıp, tam yetkili özel seyyar mahkemelerin ihtilafları kesip atmasıdır. Bu mahkemelerde fakır köylülerin öncelikle söz sahibi olması şarttır. Anlaşılacağı gibi bu mahkemelerin devrimci bir karakteri vardır. Hak dağıtmakta, toprak ağalarından yana değil halktan yana olması gerekir. Bu safhada işlerin hızlı ve hakka dayanan sonuçlar vermesinde köylülerin kuracakları kurumların önemi büyüktür. Toprak reformunu gerçekten ele almış az gelişmiş memleketlerde işin bu safhasında köy komitelerinin kurulduğu ve yararlı olduğu görülmüştür. Köy komiteleri, olumlu ve önemli roller oynamaktadırlar. Kısaca: fakır köylünün doğrudan doğruya sosyal adalette söz sahibi olması gerekmektedir. Gördüğünüz gibi reforma davrananlar için şu ya da bu güçlük diye bir şey yoktur. Fakat gene gördüğünüz gibi iktisadi ve hukuki meseleler dönе dolaşa siyasi çözüm yollarına dayanıyor. Bu bakımdan bir Orta Çağ toprak düzenine oturmuş olan siyasi düzenler önce günümüze uygun siyasî bir çözüm yolu bulunması gerekir.»

Bütün az gelişmiş memleketlerde az—çok ortak noktaları olan iktisadi yapı gibi benzerlik gösteren siyasî yapının çözüm şeklini konuşmak konumuzun dışında. Galip gelip bu noktaya dayanan görüşmemizde, bir defa daha geri dönüp, siyasi çözümden önce daha neler yapılabileceğini öğrenmek istiyoruz.

SOSYAL ADALET:

Siyasî çözümlere varmadan önce, araştırmalardan başka yapacak başka hiç bir şey yokmudur?

RENE DUMONT:

Ver elbet. Bir hükûmetin gerçekten toprak reformu isteyip, istemediğini anlamak için basit ve kesin bir ölçü var: vergi reformu. Sözünü ettiğim bu ölçüyü «gerçek bir vergi reformu» olarak ayrıca belirtmeliyim. Bu anlamda bir vergi reformu da: büyük çiftliklerin ve toprak ağalarının, kazançlarına göre değil, toprak yüzeylerine göre vergilendirmesi demektir. Bu ilkeden hareket edersek: bir memlekette, ciddi ve derinlemesine vergi reformu yoksa toprak reformu niyeti de, başlangıcı da yok demektir.»

SOSYAL ADALET:

Maalesef bizim plâncılarımız da bu noktada zorluklarla karşılaaşmışlardır· Türk uzmanlarından başka Kaldor, Timbergen, Jacoby gibi uzmanlar da sizîn gibi düşünüyorlardı ama, siyasetcilere anlatamadılar. Onların da karşısına siyasî engel çıktı

«Buna şaşmamak gerekir. Bu ne ilk ne de son örnektir. Fakat gene pek çok örnege bakarak bunun böyle sürüp gittiği görülmediğini de söyleyebiliriz. Memleketinizde de bunun böyle olacağını söylemek kehanet olmasa gerek. İktisadi durumunuz; fakır halkın ikrici aydınların eninde sonunda ağır basmalarını kaçınılmaz hâle getirecektir. Sık sık tekrarladığım gibi: siyasî çözüm olmadan iktisat uzmanı pek bir şey yapamaz. Jacoby'nin Türkiye'de araştırma yaptığını bilmiyordum. Çok ciddi bir bilim adamı olarak yakından tanıdığım Jacoby'nin ilgi çekici sonuçlara vardığından şüphem yoktur.» Karşımızdaki uzman Türkiye'nin karanlık devrinde yurdumuza gelip çalışmalar yapmak istemiş bu imkânı bile kazanamadan ayrılmıştı. Sözünü ettiklerimiz ise 27 Mayıs sonrası Türkiyesine çağrılmış, çalıştırılmış fakat çalışmaları rafa kaldırılmış ya da kuşa benzetilmişti. Diyecek söz bulamamanın sıkıntısı içinde bir başka konuya bir başka soruya atlamayı uygun buluyoruz.

SOSYAL ADALET:

Bazı uzmanlarımız bir cözüm yolu olarak iç kolonizasyonu (hlakın yeniden iskanı) tovsiye ediyorlar

Siz bu konudane dersiniz?

RENE DUMONT:

Bu da statükacuların alışılmış eski bir savsaklama şekli. Elbetteki sizin ve size benzer memleketlerde önemli bir yeniden yerleşme konusu, yeni tapraklar sürme konusu var. Fakat bunun bir çok bakımlardan incelenmesi gereği uzak tutulmamalı. Her memleketin biribirinden uzak bölgelerinin ve burada oturanların biribiriyle uzlaşmaz şartları olabilir. Kaldı ki, bir memleketin şu ya bu bölgesini yeniden iskan çok büyük yatırımlara ihtiyaç gösterir. Buralarda yerleşme ve teşkilatlanma işlerine başlamadan önce bu bölgeleri düzene sokmak, gerçekten verimli kılmak sosyal adaleti gerçekleştirmek gerekmektedir. Bütün bunlar göz önünde bulundurulursa; ilk elde öne sürülen bu çözüm, aslında toprak reformu istemiyenlerin, bundan korkanların çok parlak fakat sonu gelmez projelerinden biridir. Oysa mevcut iktidarda niyet varsa, reforma hemen ve en doğru şekliyle başlanabilir.»

Konuşmalarımızı, devamlı çalan telefon sık sık bölüyor. Bir yandan bizimle konuşurken bir yandan telefonla sorulan meselelere cevap yetiştiriyor. Ekip halinde çalışan Rene Domont'un önünde cezayir'in toprak reformu, Afrika'nın kalkınması meselesi var. Yeni bağımsızlığa kavuşan genç Afrika memleketleri hakkında yazdığı bir kitabı bu genç memleketlerin sorumlu kişiler tarafından ciddiyetle tartışılıyor. Eseri ile bu devletlerin doğru olmıyan bir noktadan kalkınma çabasına giriştiğini ileri süren profesör son aylarda şimşekleri bir hayli üzerine çekmiş bulunuyor. Kısaca profesörün işi başından aşkın, ayrılmamız gerek. Söylediği son sözleri not ediyoruz:

Uzmanlarınız verimi arttıran bir sosyal adaleti yürütmenin yolunu bulacaklardır. Bundan eminim Yanlış çıkışlardan kaçınmalı. Afrika'nın yanlış bir çıkış yapmış olma ihtimali var. Bunun üzerine bir kitap yayınladığımı biliyorsunuz. Verimi arttırmak için sosyal adalet gerekli. Bunu unutmamalı. Şunu da unutmamalı ki, yarı — aç yarı — tok bir dünyada, statükocuların verime zarar vermeme bahanesiyle toprak reformunu önlemek istemeleri boş bir gayret. Nufusunuz artıyor. Topraklarınız ve millî geliriniz belli ellerde toplanmış. Tekniğiniz geri. Tam bir çıkmazdasınız. Asıl verim, halkın benimsiyerek katılacağı bir kalkınma çabasında gerçekleşecek verimdir. Toprak reformu siyasi bir iştir. Bu eylem yürürlüğe girdikten sonradır ki, uzmanların işi bir değer kazanır. Tarım reformunu sosyal adalet içinde uygulayacak olan Türk halkına peşin selam ve başarılar.

…ene Dumont'un …ayat hikâyesi

… Babası tarım konularında ihtisas … nda tarım mühendisi oldu. 1933 … tmenlik yapmağa başladı. Daha … rım bilimi kürsüsü başkanlığına … versitesi Politik İncelemeler Ens… yanın karşılaştığı açlık tehlike… büyük bilim adamının meslek

… yanın dört bucağında yakından … ortaya koymuştur. Henüz genç … rinç yetiştirme bölgelerini kasıp … müş ve incelemişti. Daha sonra … é Dumont, Afrika ve Güney A… olarak çağrılmış, Birleşmiş Mil… distana gönderilmiştir. Toprak … ilgili eserleri René Dumont'a … r. Dumont'un en önemli eserleri … i, «Amerika Tarımından Alına… Fransadaki Gezileri» ni, «Dün… de Devrim» i sayabiliriz. Son … de René Dumont bütün bilgisi… tur.

AZ GELİŞMİŞ ÜLKELERDE SOSYALİZME GİDEN YOL

Hazırlıyanlar: ***Selahattin HİLAV - Fethi NACİ***

Geçen sayıda yayınladığımız birinci yazıda; az gelişmiş ülkelerin özellikleri üzerinde durmuş; bunların ortak çizgilerini belirtmiş, bu ülkeleri kapitalist olmayan bir yol aramaya iten sebepleri özetlemiştik. Bu sayıda kapitalist olmayan yol ve bu *yolun kendine has politik şekli olan millî demokrasiyi* açıklıyoruz.

Ekonomik bağımsızlığa kavuşmadıkça siyasî bağımsızlığın fazla bir şey ifade etmiyeceğini Atatürk çok güzel belirtir. Adana'da, Türk Ocağı'nda, çiftçilerle yaptığı bir konuşmada (16 Mart 1923) şöyle diyor.

«Devletler şimdiye kadar *bize* şu ve bu mesailde müsaadelerde bulunuyorlar gibi görünüyorlar, lâkin iktisadi esaretle bizi felce uğratıyorlardı. Öteden beri bize bazı şeyler vermiş gibi, bizim bazı haklarımızı tanımış gibi vaziyet alırlar hakikatte iktisatta elimizi kolumuzu bağlarlardı. Bu esarete katlanan rical memnundu. Çünkü zâhiren azametli bir istiklâl temin etmişlerdi. Fakat hakikati halde milleti mânen bufret meskenete atmuşlardır. Bunlar iktisadi mahkûmiyeti gayri müdrik bedbaht hayvanlardı.»

İktisadi mahkûmiyeti müdrik olmıyan bedbaht hayvanlar milletlerarası kapitalizmin yörüngesinde debelenip dururken, siyasî bağımsızlıklarını ekonomik bağımsızlıkla pekiştirmeye çalışan az gelişmiş ülkelerin *sosyalist düşünürleri*, XX yüzyılın ikinci yarısında, halkçı ve devletçi Atatürkçülüğün karşılığı sayabileceğimiz yeni çözüm yolları üzerinde tartışıyorlar: KAPİTALİST OLMAYAN YOL VE MİLLÎ DEMOKRASİ

Millî demokrasi

Kapitalist olmıyan yol tarihi bakımdan, *bugünkü şartlar içinde* ortaya çıkmış olan bir imkândır. Şimdiye kadar, sosyal oluşumların feodalizm—kapitalizm—sosyalizm şeklinde tabii ardarda gelişindeki sırayı bozmak kimsenin aklına gelmiyordu. Oysa kapitalist olmıyan yol demek, kapitalizm dönemini atlıyarak, yani bu tabii ardarda geliş sırasını bozarak sosyalizme geçmek demektir. Başka türlü söylersek, kapitalist olmıyan yol, belli bir noktaya kadar, sosyal gelişme kanunlarının kapitalizme *ayırdığı tarihi rolü (Yanı sosyalizm* için maddi ve sosyal hazırlık) oynar. Ama kapitalist olmıyan gelişme yolunun üstünlüğü, şimdiye kadar kapitalizmin birçok sıkıntılar pahasına ve uzun sürelerde yaptığı bu işi, bu sıkıntılardan kaçınarak ve son derece kısaltılmış tarihi sürelerde tamamlamayı mümkün kılmasıdır.

Bu oluş boyunca toplumun politik teşkilâtının şekilleri pek değişik olabilir. Bugünkü şartlar içinde en uygun ve en etkili şekil (şüphesiz *mümkün olan tek şekil değil!*) Millî demokrasi devletidir.

Millî demokrasinin kuruluşu, gericilik üzerinde, yani emperyalistler, ticaret burjuvazisi, feodaller üzerinde, demokratik ve yurtsever kuvvetlerin zaferi demektir. (Sanayi burjuvazisi de ancak bu harekete aktif olarak katılırsa demokratik ve yurtsever kuvvetler safında yer alır) Millî devrim hareketi hakkında bütün memleketler için geçerli olan bir tablo çizmek imkânsızdır. Bu devrim boyunca sosyal sınıfların kuvvet münasebetleri hakkında ortaya konabilecek evrensel bir şema da yoktur. Millî demokrasi, tarihe her memleketin kendine has millî kıyafetiyle girecektir.

ve sosyalizm

Sahici bir millî bağımsızlık, sosyal hayatta geniş bir demokratlaştırma, kapitalist olmıyan yolu uygulıyarak üretimin ilerici biçimlerinin hızla yayılması demek olan millî demokrasi, gelişerek, sosyalizmin zaferine ulaşacaktır.

Kapitalist olmıyan yol, sosyalizm demek değildir. *Millî demokrasi* denilen Devlet biçimi, kapitalist olmıyan gelişmenin kendine has bir biçimidir. Bu ikisi arasında çok sıkı bir bağ vardır. Esas olan budur. Ama ekonomik gelişmeleri belirli bir seviyeye ulaşmış olan bazı memleketlerde, eğer sosyal kuvvetlerin durumu elverişliyse, Millî demokrasi devleti sosyalizmin teknik ve maddî temelini hemen kurmayı mümkün kılacak bir şekli de alabilir.

Kapitalist olmıyan bağımsız bir gelişmenin, bu gelişmeye uygun sosyal ve politik bir şeklin, yani Millî demokrasi devletinin, ortaya çıkması ancak kapitalizmin genel buhranının üçüncü safhasında mümkün olmuştur. Bu safhanın bellibaşlı niteliklerini kısaca sıralıyoruz:

— Bu safhada sosyalizm, toplumların *tarihi gelişmelerin başlıca yönünü* belirlemiş ve bütün memleketlerdeki sosyal evrimi etkilemiştir;

— Kapitalizm zayıflamış, gericiliği *ayan beyan olmuş*, dengeli ve gerçek bir sosyal ilerlemenin temeli olamıyacağı kesin olarak anlaşılmıştır;

— Millî kurtuluş savaşları hızla yayılmış ve gitgide derinleşen bir sosyal öz kazanmıştır;

— Millî kurtuluş hareketleri, tarihi gelişimin tamamlayıcı unsurları haline gelmiş ve sosyalizm çeşitli ülkelerde uygulanma alanı bulmuştur.

Kurtuluş hareketleri

Ondokuzuncu yüzyıldaki millî kurtuluş hareketleri ile son kırk yıl içinde ortaya çıkan millî kurtuluş hareketleri arasında derin bir fark vardır. Geçen yüzyılın millî kurtuluş hareketleri, temeli bakımından şekli bir demokrasi karakteri taşıdığı halde, günümüzün kurtuluş hareketleri anti—emperyalist bir özellik taşımaktadırlar. Kurtuluş hareketine girişen günümüzün milletleri, başlangıçta sadece şekilde kalan bir demokrasiye yöneldikleri halde, zamanla kapitalizme karşı cephe almağa başlamışlardır.

Kapitalist olmayan gelişme, çeşitli sosyal devrimlerle kendini gerçekleştirir. Çoğu zaman, bu sosyal devrimlerin başlangıcında belirli bir politik başarı bulunmaktadır. Bu başarı, genel olarak, halk kitlelerinin, emperyalistleri, feodalleri yabancılarla işbirliği yapan tüccarları ve öteki gerici güçleri yenilgiye uğratmasıdır. Bundan sonraki safhaların belli bir ülkede ne gibi görünüşler içinde dile geleceğini önceden kestirmek çok güç, *hatta imkânsızdır. Çünkü söz konusu* olan toplum her an değişip durmakta ve ortaya çıkan olaylar, mevcut sosyal kuvvetlere, sınıfların durumlarına ve tarih şartlarına bağlı olarak değişmektedir.

Yolun farklılığı

Sömürgeciliğin etkisinde ve feodal bir ekonomi düzeninde iken kapitalist olmayan yolu denemeye girişmiş olan memleketler, kapitalizm safhasını toptan atlayacaklardır. Yarı—sömürge ve *yarı—feodal yapıya* sahip olarak bu yola giren memleketler ise, olgunluk çağının kapitalizmini, yani sanayi kapitalizmini atlayacak ve ancak bu şekilde sosyalizme ulaşabileceklerdir. Ekonomik yapıdaki bu farklar, ülkelerin sosyalizme gidişindeki farkları doğurmaktadır. Bu durumda, en önemli rolü oynayan şey, sınıfların güçleridir. Özellikle, işçi sınıfının; millî burjuvazinin mevcut olup olmaması bu bakımdan çok önemlidir.

Kapitalist olmayan yolun bir uçtan öbür uca kadar geçilmesi de ülkelere göre uzun ya da kısa olmaktadır. Toplum yapısının değişmeleri, kimi zaman uzun yıllar gerektirir, kimi zaman da kısa bir süre içinde gerçekleşir.

Kapitalist olmayan yolda yürüyen ülkelerin tarihi oluşumları çeşitli olsa da, bazı ortak sosyal, politik ve ekonomik özellikler gösterdiklerini unutmamak gerekir. Kapitalist olmayan bir gelişme, temeli bakımından, *sosyalizme götüren köklü* ve gittikçe hızlanan değişmelerin bütününden başka şey değildir. Bugünkü şartlar içinde, Millî ve demokratik bir devrimin alması en fazla muhtemel olan politik, sosyal ve ekonomik şeklin, millî demokrasi olduğunu söyleyebiliriz.

Millî demokrasi devletinin temel özelliği, bu devletin, belli bir sınıfın, ya da işçi ve köylü gibi sınıfın devleti olmamasıdır. Millî demokrasi devletinin bir başka temel özelliği de, bu iki sınıfın ya da bu iki sınıftan birinin diktatörlüğü altında yönetilmemesidir. Millî demokrası devletinin temel özelliği, yenilgiye uğratılmış olan gerici sınıfları baskı altında tutması ve bütün yurtsever sınıfların menfaatini korumasıdır. Böyle bir devlette, politik yöneticilik, belli bir sınıfın ya da belli bir partinin elinde değil, bütün yurtsever sınıfların ve demokrasiyi benimsemiş partiler topluluğunun elinde bulunacaktır. Ayrıca millî bir cephe içinde toplanmış ve gericiliği yenilgiye uğratmış olan bu ilerici sınıflar arasındaki münasebetler, hem bu sınıfların sağlam güçbirliğini (ittifakını) dile getirecek hem de memleketin kalkınmasını sağlamak konusunda aralarında bir yarışmanın doğmasına yol açacaktır.

İlk işi gericiliği yenilgeye uğratmak

Sözü geçen güçbirliği (ittifak) çerçevesi içinde yürütülen böyle bir mücadelenin amacı, halkın çoğunluğu aleyhine, kendi özel menfaatlerini ön plâna geçirmeğe çalışan her sınıfı yenilgiye uğratmak; millî birliği pekiştirmek ve her alanda sosyal *kalkınmayı sağlamak* olacaktır. Bu mücadele süresi içinde, çeşitli sınıfların durumu da değişikliğe uğrayacaktır.

Millî menfaatleri gözeten bu devletin yardımıyla, devlet sektörüne dayanan ve zamanı gelince ortadan kalkacak olan bir takım ekonomik münasebetler doğacak ve gelişecektir. Bu devlet sektörü, demokratik kuvvetlerin kontrolü altında bulunacak ve ekonomik hayatın tümü üzerinde belirleyici bir etki yapacaktır. *Bugün*, hürriyete kavuşmuş çeşitli memleketlerde ortaya çıktığını ve başarılı bir biçimde geliştiğini gördüğümüz kooperatif sektör de bu arada, *önemli bir öncülük* görevini yerine getirecektir.

Ekonomik bağlantılar da, güçbirliği ve mücadele bağlantıları halinde ortaya çıkacaktır. Emperyalizmin ve feodalizmin kalıntılarını temizlemek için her çareye başvurulacaktır. **Bu ekonomik savaşta, en sonunda, zor** kullanmaksızın **kapitalist istihsali** bertaraf etmek mümkün olacaktır.

Az gelişmiş ülkelerde, gericilik yenilgiye uğratıldıktan sonra, millî demokrasi içinde, sınıf çelişmelerinin *şiddet* ve *zor* kullanılmadan yürütüldüğü görülmektedir.

Üçüncü yazı
gelecek sayıda

RAKAMLARLA AZ GELİŞMİŞ ÜLKELER

● Yirminci yüzyılın başlarında sömürgeler, yarı - sömürgeler ve bağlı ülkeler yeryüzünün % 77.2 sini kaplıyor ve buralar da dünya nüfusunun % 69.2 si yaşıyordu. 1962 yılının sonunda ise sömürgecilerin hâkimiyetinden kurtulan memleketlerin nüfusu bir buçuk milyarı ve bunların yüzölçümü yeryüzünün oturulabilir yüzeyinin % 58.2 sini buluyordu.

● Sömürgeci devletler hüküm sürdükleri birçok ülkeleri kaybettiler. Meselâ İngiltere, İmparatorluğunun, nüfus olarak % 60 ını, toprak olarak % 90 ını kaybetmiş bulunuyor.

● Günümüzde Asya topraklarının % 97 si, Afrika topraklarının % 75 i bağımsız devletlere ait bulunuyor. Eski sömürgelerin yerini 50 den fazla genç devlet aldı. Birleşmiş Milletler Teşkilâtındaki 110 üyenin 55 ini, yâni tam yarısını, Asya ve Afrika memleketleri temsil ediyor.

● Hâlen sömürgecilerin hakimiyetindeki ülkeler, yeryüzünün % 7.6 sını teşkil ediyor ve bunlarda dünya nüfusunun % 1.5 u oturuyor.

● Dış ticaret ve yabancı yatırımların gelirleri şeklinde her yıl emperyalizmin Asya, Afrika ve Güney Amerika memleketlerinden elde ettiği gelir, aşağı yukarı 20 milyar dolardır. Yâni bu memleketlerin millî gelir toplumlarının altıda biri!..

● İkinci Dünya Savaşından önce sömürgelerde ve bağlı ülkelerde ortalama toplam üre*tim artışı yılda % 1 i geçmiyor*du; bu artış 1960 yıllarında % 4 ü bulmuştur. Az gelişmiş ülkelerin kapitalist dünyanın sınai üretimindeki payı 1948 de % 9.1 iken 1961 de % 13 e yükselmiştir. Bu, millî kurtuluş hareketleriyle sömürgeciliğin tasfiyesinin sonucudur.

● Az gelişmiş ülkelerde ferî başına yıllık millî gelir 60 dolar civarındadır; oysa bu, ileri kapitalist ülkelerde 800 dolardır.

"AMA SEN DOGMATIKSIN"

Gelen geçen herkesle konuşun. Ana dertleri tanımlamakta sizinle beraberdir. Ama derdin çaresini söyleyince, ya çıkarı ya da küçüklüğündenberi aldığı eksik eğitim gereğine uyarak «Biraz fazla değil mi?» diyerek size hak, hukuk, falandan söz açar. Orta-yolcularla yapılan konuşmaları anlatıyorum; Gericilere tabiî bir diyeceğimiz olamaz...

Bir dosta rastlarsınız, iş arayan üstü-başı yırtık bir babayiğite rastlamış, demir gibi bir levendin ağır geçim koşulları içinde boyun büküşüne duygulanmış,

«— Aman kardeşim bu ne işsizlik, bunun çaresi yok mu?» diye dert yanar.

«— Var bir çaresi, dersiniz, daha akıllıca yatırım yapmak, koca apartıman dairelerinin yerine endüstriyi teşvik etmeli»

Hemen bir kurtarıcı bulmuşcasına sevinçli;

«— Gerçekten öyle ama, bunu nasıl yapmalı?»

«— Onun da çaresi kapitalist ülkelerden akıllıca olanların uyguladıkları bazı kasıtlamaları Türkiye'ye getirmek; arsa maliyetlerini düşürecek bir vergi politikası, boş duran arsaların kamuya maledilmesi..»

Sözünü bitirmeye kalmaz, yüz kasları gerilmiş dostunuz, üst perdeden sizi paylamağa başlar;

«— Ama siz memleketi nereye götürmek istiyorsunuz, mülkiyetin kudsiyetini inkâr mı ediyorsunuz? Şimâl rüzgârları...»

Ona asıl kutsal hakkın karın doyurmak hakkı olduğunu anlatmaya zaman kalmaz. Bir diğer dosta rastlarsınız, üstelik tarım konusunda uzmandır. Size dert yanar uzun uzun, tarımdan verim artmayışından... Ona toprağın ekonomik veya verimsiz kullanmanın farksız olmayacak şekilde mülkiyet ve vergi reformuna tabi tutulmadıkça bu durumun sürüp gideceğini, uzman kişiliğine de güvenerek anlatırsınız. Şüpheli, şaşkın yüzüne bakar, biraz insaflıysa düşündüklerini yüzünüze söylemez.

Bir başka yerde, hastahanelerin, okulların iyi donatılmayışından yakınırlar. Anlatırsınız ki, devlet gelirleri arttırılmadıkça durumda değişiklik olmayacaktır. Onlara bir sigara almanın bir han veya hamam satmalmadan daha yüksek vergi ödemekle mümkün olduğunu anlatırsınız. Servet vergilerinden söz açarsınız. Arka niyetlerinizi keşfetmiş insanların rahatlığı içinde gülümseyerek yanınızdan ayrılırlar.

Dertlere gösterdiğiniz çareler, gerçek, kesin ve zorunludur. Bir damga ile hükümlenince dertler de çözümlenmeden kalır. Oysa, sizin dilinizin altında bakla arayanlar kanadı altına sığındıkları kapitalist düzenin oyun kurallarını bilmiyenlerdir. Bilselerdi, sunduğunuz çözüm yollarının Batı'da yıllar yılı uygulandığından haberleri olurdu.

Bir şeyi daha bilmezler: Bu çözüm yolları hükümet ve Meclisce onaylanan belgelerde de yer almıştır. Çünkü bu çözüm yollarının sadece yazılarda kalacağını bilerek onaylamıştır ilgililer de... Şu beş yıllık plânda yer alan çözüm yollarını düşünelim: Toplum kalkınması, grev ve toplu sözleşme, kamu teşebbüslerinin reorganizasyonu toprak reformu, tarımın vergilendirilmesi, yeni arsa politikası... Bunlardan herbiri hâlâ ya ele alınmamıştır, ya çözüm yollarının karşıtı yapılmış, ya da kurulacak müessesler güdük bırakılmıştır. Şimdi bunları hatırlatmak bile bazı çevrelerce mimlenmeğe yeter de artar...

Bu toplumlarda ağızlar dolusu haykırılır:

— Vergi adaleti istiyoruz.

(Gelsin yatırım indirimi, gelsin Tekel zamları)

— İnsan haklarının savunucusuyuz

(Kayıtsız şartsız grev de sanırız bir insan hakkıdır.)

— Köylü efendimizdir.

(Toprak reformu 26 yıldır sürüncemede, eğitimde fırsat eşitliği sağlayan köy enstitülerinin adını bile anmağa çekiniyor politikacılar.)

Bağlandıkları çözüm yollarında karşı karşıya geliriz bazılarıyla. Ama kimsenin, vergi adaletinin, insan haklarının, toprak reformunun karşısına geçmeğe ne cesareti, ne de niyeti var. Sadece yaptıklarının bu çözüm yollarına aykırı olmadığı iddiasındalar. Bugün ülkücülerin kuvvetli yönleri de burada. Boşuna çaba tutucuların ki... Bir şeyin gerçeğinin sahtesinden ayrılması hiç de güç ve güç olmaz çünkü...

Aslan BAŞER

KÖYLUMÜZ KIMDEN YANA

Samim KOCAĞÖZ

Son yıllarda demokrat yönetim, demokrasi, giderek (Millî İrade), memleketimizde çok tartışılan bir konu oldu. Demokrasi, herkesin, her istediğini yapabilme, her yöneticinin, politikacının dilediğini söyleyebilmesi, aklına geleni yapabilme anlamına alındı. Demokrasiyi uygulama, iktidar koltuğuna gelen yöneticiler için, (Millî İrade) ye dayanma sorunuydu. Millî İrade de Halk Oylarının çoğunluğunu sağlamakla ortaya çıkıyordu. Halkın oyunu alan parti, (İrade-i Milliye) ile iktidara geldim, halk benden yanadır, istediğimi yaparım! Gibisine çıkmazlara saplandı. Bu saplanmada hiç kuşkusuz, çıkarlar, kendine yontmalar, halkın ağzına bir parmak bal sürüp, kandırıldığı gibi at oynatmalar vardır. İyi niyetten yoksun kişiler, neredeyse, Millî İrade böyle istiyor deyip, (Halife-i Ruyu Zemin)i getirip başımıza oturtacaklardı!

Akıldan uzak, eğitimsiz, kötü niyetle uygulanacak demokrasi, sahne gerçek demokrasi olamazdı. Buna biz özgürlüğün getirdiği şaşkınlık diyelim. Halkın gerçek isteği bakalım kimdir? Nedir? Sonradan pişman olmak yok mu? Oysa memleketimizin yüzde sekseninden çok nüfusu, köylüdür. Onu aldatıp oyunu alıp iktidara oturunca, «Biz İrade i Millî» ile geldik, şunu yaparız, bunu yaparız...» Demek kolaydır. Ama Millî İradenin gerçekten ne istediğini bilmek zordur. Ya da bilmezden gelmek, halka hiyanettir.

Halk oyu deyince akla, memleketimizde her şeyden önce KÖYLÜ gelmelidir. Halk oy verme yetkisini kazanınca, oyuna karşılık ne istiyordu? Oyunu verince ne kazanacağını umuyordu? Hemen söyleyelim: Türk köylüsü, altı yüz yıldanberi TOPRAK İSTİYORDU!

OSMANLILARDA TOPRAK:

Son yıllarda Osmanlılardaki toprak düzeni üstünde az çok duruldu. Bu konu daha bilimsel çalışmaları beklemektedir. Biz, burada konumuza yarayacak özeti söyleyelim: Fatih Sultan Mehmet, Doğu Roma İmparatorluğunu teslim aldığında, Romanın toprak düzenini bozmadı. İmparatorluğun düzeni bu feodal yapıya uydu. Derebeylik devam etti. Ama istediği derebeyinden toprağı aldı, başka birine verdi. Hiç bir zaman halkın eline toprak geçmedi. Tâ Tanzimata kadar... Tanzimatta da çıkan yasalar, sadece küçük derebeylerinin yararına oldu. AĞALIKLAR, ŞIHLIKLAR topraktan faydalandı (1). Osmanlıların Türkmen aşiretleri ile, Yörük oymakları ile savaşlarını hatırlıyalım: Padişah ferman etmiş Türkmenler göçebeliği bıraksın, topraklansın, yerleşsin diye. Ne karşılık vermiş Koca Dadaloğlu: «Ferman Padişahın dağlar bizimdir!» Türkmenlerin, Yörüklerin topraklanması, bir yere yerleşmesi, dağların özgürlüğünü bırakıp, toprak kölesi olmak demekti. Osmanlının toprağı, Osmanlınındı. Türkmenin, Yörüğün olamazdı o düzen içinde.

Bu yüzden, köle olmamak için Türkmenler, «Yine de hey! Osmanlıya aman mı?» deyip silâha sarılmıştır. Yörüklerin toprak konusunda düşünceleri şöyleydi: «Biz, davarlarımızla, sürülerimizle, yayla yayla, otlak otlak konar geçeriz. Bir baba oğluna beş koyun, bir koç verir. Adamsa bu oğul, beş koyun bir koçtan sürü sahibiolur. Toprak düzeni bize gelmez. Bir babanın ne kadar büyük toprağı olursa olsun, üç kuşağa varmadan parçalanır, ağanın eline geçer. Oğul, sırasında babanın, kardeşin kanına girer toprak yüzünden... Hayvan ürer, toprak üremez!.» İşte Osmanlının toprak düzenine karşı söylenecek en ilginç sözler...

Peki, Osmanlılardan sonra memleketimizde toprak düzeni değişti mi? Ne yazık ki değişmedi, değiştiremedik.

CUMHURİYETTE TOPRAK:

Cumhuriyet döneminde eski toprak düzeni devam ediyordu. Özellikle doğuda, güney doğuda ağalık, şehlik (şıhlık), feodal kalıntının bir görünüşüdür. Orta ve Batı Anadoluda, ağalığın yanında ortakçılar, bir de az (yetersiz) topraklı köylü vardır.

Söze başladığımız yere dönelim: Böyle bir düzen içinde (Millî İrade) ye söz düşünce, sonuç ne olur? Doğu Anadoluda ağaların, şehlerin iradesi (tecelli) etmez mi? Güney Doğuda, ağaların iradesi (zahir) olmaz mı? Orta ve Batı Anadoludaki topraksız köylünün, ortakçının istekleri, umutları toprak, bir karış toprak olarak oy haline gelmez mi? İşte Millî İrade ile iktidara geldik diye öğünenlerin, aldıkları oylar bir tartılırsa, halkın oyu ile değil, ağaların şehlerin iradesiyle iktidara geldikleri anlaşılır. Dörtte üç oy aldıkları güç, ağa şeh buyruğu ile alınmış oydur.

Doğuya göre daha gelişmiş bir bölge olan Batı Anadoluda az topraklı köylüye devlet zararına, enflâsyona gidilerek kazanç gösterilmiş, öylece aldatılmış, oyu alınmıştır. (İşe yaramıyan tütünleri DP. yönetiminin para verip alması, sonra da çürümeye bırakması, ya da yakması gibi.) Memlekette durum böyleyken Millî İradeden, halk oyundan söz etmek gülünçtür. Bugün olumlu bir yola girecek yerde, hâlâ ağalara, şehlere dayanan, dayanmaya çalışan partiler var ortalıkta. Bu zihniyet Osmanlı zihniyetidir. Böylesine partiler, halk oyundan, Millî İradeden söz etmeye utanmalıdır. Artık bu anlayışta bilgisizlik değil, kasıt vardır. Menfaat vardır. Aldatma vardır.

Gerçek demokrasi her şeyden önce memlekete gerçek bir toprak reformu ile gelecektir: Kuşaktan kuşağa bölünmiyecek, ağanın eline geçmeyecek toprakların reformu ile... Dayanışma ile, elbirliği ile işlenecek topraklar Türkiyeye gerçek demokrasiyi getirecektir. Çünkü Millî İrade o zaman emeğin gücü olarak, emeğin karşılığı olarak ortaya çıkacaktır. Eşit koşullar altında çalışabilecek köylünün emeğini en iyi değerlendiren iktidara gelecektir. Ama daha önce aşılması gereken en büyük engel, toprak reformunu gerçekleştirme işlemidir.

Reformdan yana

Reformu gerçekleştirme uzun yıllar çalışmaya bağlı olabilir. Ama bu reformun hiç olmazsa temelini atabilen, plânını yapabilen parti, Türk tarihinde yüzyıllar boyunca unutulmayacak bir parti olacaktır. Türk köylüsünün sevgilisi olacaktır. Ve de uzun süre KÖYLÜ, bu partiden yana olacaktır. Şimdi halkın, köylünün şu ya da bu partiden yana görünmesi, sadece umut içinde olmasını gösterir. Aldatıcı sözlerle oyalanmasını gösterir. Ağaların, şehlerin buyruğundan kurtulamadığını gösterir.

Her şeyden önce köylümüze kendinden yana olduğumuzu anlatmalı, isbat etmeliyiz. Her şeyden önce namuslu bir davranış göstermeliyiz, ona gerçekten yararlı olabileceğimizi, kendisini aldatmıyacağımızı anlatabilmeliyiz. Yalancılara bile inanmak zorunda kalmaktan kurtarmalıyız köylümüzü. Bugün Türk köylüsü, halkı, o bölüşülemeyen, oy aracı olarak görülen kitleler, gerçeğini ararsanız, kimseden yana değildir. Sadece ve sadece UMUTTAN yanadır. Bu ne sabır ki, altı yüz yıldır umut ederek bekliyor!

(1) Daha geniş bilgi için bakınız! Tarih toprak reformunu haklı ve mümkün buluyor. Erdoğan Başar Sosyal Adalet. Sayı 2.

Orada bir köy var uzakta

KOOPERATİF KURMAK ÇOK GÜÇ BİR MESELE

O köy bizim köyümüzdür

Kemal BİLBAŞAR

Şimdi sıra yavruların lise tahsilinden geçmesine gelmişti. Bu daha zor bir problemdi. Köy ile şehir arasında sürekli bağlılık sağlayan köyün taşıt araçları yoktu. Aileler bozulur korkusuyla çocuklarını yanlarından ayırmaya, şehire yollamaya razı olamıyorlardı. Bugün ortayı bitirenlerden ancak yedisi Kilizmandaki, Narlıderedeki, İzmirdeki akrabaları yanına sığınarak liseye devam edebiliyorlar.

Mahmut Türkmenoğlu:

— 20 yılda köyümüzden ancak üç kişi yüksek öğretim görebildi. Köy Enstitüsü sayesinde 5—6 da öğretmen yetişti. Şimdi okuma temposu hızlanmış ve genişlemiştir. 10 yıla kalmaz köyümüzden en azından 100 öğrenci orta lise ve yüksek öğretimden geçmiş olacaktır. Köyümüzün asıl çehresi o zaman belirecektir. diyor.

KOOPERATİF KAMPANYASI

Öğretim problemini oldukça yoluna koyan yeni kuşak önderleri bu kez çözülmesini en âcil bir problem saydıkları işe koyuldular: Köylüyü bakkalların sömürücülüğünden kurtaracak yeni bir kooperatif kuracaklardı. Köy bakkallarının sayısı artmıştı. Şehirli toptancı bakkallar kredi açarak köyde bakkallık etmek isteyenleri destekliyorlardı. Dükkân açanların ailesini iyi geçindirdiğini, gezip tozmağa da para bulduğunu görenler fırsatını ele geçirince birer bakkal dükkânı açıyorlardı. Bu bakkallar veresiye aldıklarından malı pahalı satıyorlardı. Tek kurtuluş yolu köyce bir istihlâk kooperatifi kurmak, parazitleri, sömürücüleri aradan çıkarmak.

Bu amaçla kooperatif kurma kampanyasına giriştiler. Köylüyü bu işe yatırmak kolay olmuyordu. Bakkallar el altından önderlere zorluk çıkarıyorlar, kooperatife katılmak isteyenleri türlü yollarla caydırıyorlardı. Bununla birlikte bakkallardan canı yanan, sağ duyu sahibi 30 köylü 9000 lira koyarak bu teşebbüsü kesin şekilde desteklediler.

Önderler şehirdeki yetkili kişilerin yardımını sağlıyarak (Mahdut sermayeli Bademler Köyü İstihlâk Kooperatifi) nin tüzüğünü hazırladılar. Ve önceki yıl kooperatifin kapılarını açarak bakkallarla mücadeleye giriştiler. Az zamanda kooperatifin faydaları görüldü. Bakkaliye eşyasının fiyatları % 25—30 düştü. Kooperatifte, Urla, Seferihisar ilçelerindeki çarşıdan ucuza mal satıldığından yalnız Bademler köyü halkı değil, çevre köylüleri de buradan alış - verişi tercih ediyorlardı.

Kooperatifin faydası gözle görülür bir hal aldığından köylülerden yeni ortaklar katıldı. Kooperatifin sermayesi 15.000 liraya yükseldi. Şehirdeki itibarı genişledi. Daha ucuz mal tedariki mümkün oldu.

Küçük bakkallar kooperatifle mücadele edemediklerinden işlerini tasfiye etmek zorunda kaldılar. Daha büyük sermayesi olanlar fiyatları düşürerek dayanmak istediler. Köylüye türlü diller döktüler. Olmadı, şimdi onlar da sermayelerini başka işlere kaydırmaktadırlar. Sinemacılık yapmaya hazırlanmaktadırlar.

Sosyal yardımlara, yedek akçaya ayırdığı paralara rağmen ortaklara iyi kâr dağıtmış olması kooperatife çevre köylerinde de ortak olma isteklerini uyarmıştır. Ancak tüzük köy dışından ortak almaya izin vermemektedir. Şimdi Bademlerliler İstihlâk Kooperatifinin gelişmesini engelliyen tüzüğün bu maddesini değiştirmeye hazırlanmaktadırlar.

GENİŞLİYEN AKIM

Önderler, 27 Mayıs devriminin yurdumuza getirdiği yeni çağı çok iyi kavramışlardır. Anayasanın hükûmetleri türlü reformlar yanında toprak reformunu da yapmaya zorladığını bilmektedirler. Mahdut ellerde toplanmış olan arazinin er geç hiç toprağı olmayanlara dağıtılacağına inanmaktadırlar.

Anayasa hükümlerinin hükûmetleri kurulacak kooperatifleri desteklemeye zorladığını da biliyorlar. *Yalnız günün şartları* içinde hükûmetlerin işi ağırdan aldığını da görmektedirler. Bademler köyü hızlı bir tempo ile ileri giderken elleri - kollarıbağlarlarsa, hükûmetlerin harekete geçmesini beklerlerse hızın kesileceğini *hesaba katıyorlar.* Zaten köy halkı toprak - toprak diye yanmaktadır. Köyün düzde bir karış toprağı yoktur. Her yıl mevsiminde toprak kiralıyabilmek için şuna buna yüz suyu dökmekten, türlü eziyet ve üzüntü çekmekten, yarınından, güvensiz yaşamaktan usanmışlardır. Şimdiye kadar kiraladıkları bir çiftliğin toprakları da satışa çıkarılınca toprak darlığı ve güvensizlik büsbütün bastırmıştır. Paraları *olsa da köyün yakınında* sahipleri uzak illere göçmüş, çiftliği satınalabilseler . O zaman onların da düzde kına gibi toprakları olacak. Toprağa şiddetle ihtiyacı olanlardan bazıları önderlere:

— Bir kooperatif daha kurup bu çiftliği satın alamaz mıyız, diye baş vurunca önderler yeni bir hamle yapmak zamanının geldiğini gördüler.

— Kurarız, dediler.

Ve kolları sıvayıp işe giriştiler. Kitaplar karıştırdılar. Yetkililere akıl danıştılar, Ziraat Bankasına başvurdular, Anayasayı incelediler, öğrendiklerini köyün şartlarına vurdular, uzun uzun düşünüp taşındılar, en sonunda vardıkları karar şu oldu: Çiftliği alabilmek için en uygun ortaklık, Tarımî - Üretim Kooperatifi kurmaktır.

Bu kooperatifi kurmanın şerefli bir yanı da olacaktı. Türkiyede ilk defa Bademler köylüleri Tarımsal - Üretim Kooperatifi eliyle topraklarını kollektif şekilde işliyeceklerdi. Kendilerini toprak sahibi edecek bu kooperatifi köylüler, önceki *kooperatiflerden daha çok benimse*diler, daha heyecanla işe giriştiler. Ortak olmak isteyen 1000 lira verecek, 1000 lira için de taahhütte bulunacaktı. Paralar Kooperatife önayak olanlardan muhtara, istihlâk kooperatifi müdürüne yağmaya başladı. Kısa zamanda 74 ortak 74.000 lira yatırmışlardı.

GECELİ — GÜNDÜZLÜ

Ancak, kooperatifi resmen kurmak için *yeni* bir tüzük *gerekiyor*du. iŞmdiye kadar Türkiyede böyle bir kooperatif kurulmadığından hazır bir tüzük yoktu. Önderler tüzüklerini kendileri hazırlamak zorunda kaldılar. Geceli gündüzlü çalışarak örnek bir tüzük ortaya çıkardılar. *Ve törenli bir toplantı ile* Bademler'liler, köylerinin kaderini değiştirecek üçüncü kooperatiflerini kurdular.

— *Hayırlı, uğurlu olsun* diye bir birlerini kutladılar.

Ertesi günden itibaren kooperatif adına çiftliği satınalma teşebbüsüne geçildi. Çiftliğin varisleri ile görüşüldü, pazarlık edildi. 232500 liraya söz kesildi.

Mal sahipleri peşin para istiyorlardı. *Kooperatifçilerin* ellerinde ise 70 küsur bin lira nakit paraları vardı. Üstünü Ziraat Bankasından kredi ile tamamlıyacaklarını umuyorlardı. Anayasanın 31. maddesi çıktı, hükûmet kooperatifleri destekliyecekti. Ziraat Bankası madem bir devlet kurumu idi, hiç şüphe yok kendilerine bu krediyi açacaktı.

MEVCUT MEVZUAT

Ziraat Bankasının İzmir şubesine başvurdular.

Banka:

— Biz kooptratiflere değil, şahıslara kredi açarız. Ortaklar birbirlerine müteselsil kefil olsunlar, her birine gerekli krediyi verelim, dedi.

Oysa köy liderleri araziyi ilk anda üleştirmenin güçlüklerini hesaba katarak bu yola gitmemişlerdi Hisseli arazinin izalei şuyu işlemeleri gözlerini yıldırıyordu. Öte yandan şimdiye değil durmadan icara verilmiş, zorlanıp yozmuş olan toprakların bakımı, islâhı için uzun bir süre çiftliğin kooperatif adına kollektif işletilmesi gerekiyordu.

Bankanın İzmir şubesi isteneni yerine getiremedi kendini yetkili bulmayınca önderler Ankaraya gittiler. Bankanın Tarımsal Krediler Umum Müdürüne çıktılar. Umum Müdür de ayni cevabı verdi onlara. O zaman Bademler köyünü temsil edenler:

— Bu kooperatifi kurmakla örnek bir iş yaptığımızı sanıyor, öğünüyorduk, ortaklığın sorumluluğu müteselsil kefalet değil midir? Anayasamızın 51. maddesine hükümet kooperatifçiliği destekler, teşvik eder diye yazılı ikinci koalisyon hükümeti de programında kooperatifçiliği destekliyeceğini ilân etti. Zaten Ziraat Bankası kuruluş amaçları da bu teşebbüsümüzle ayni yöndedir. Devletin bir bankası hiç kooperatifimize kredi açmaz olur mu? Kooperatifçilik başka nasıl desteklenecek? dediler.

Temsilcilerin bu yürekten konuşması Umum Müdürü bir süre düşündürdü:

— Haklı görünüyorsunuz, Şimdiye değin bankamızda bu tarzda kurulmuş kooperafite kredi açılmamıştır.

Temsilciler:

— İlk olan bir kooperatifi desteklemek bankamız için de şereftir.

— Anlıyorum, dedi, Umum Müdür. Resmen müracaat ediniz, müracaatınızı idare meclisine götüreceğim, kararın müspet olarak çıkması için elimden gelen gayreti göstereceğim.

Bu sözü alan temsilciler geri döndüler resmen müracaatla bulundular. Şimdi Bademlerin müracaatı bankanın merkezindedir. Köylüler kredi izninin çıkmasını umutla ve sabırsızlıkla beklemektedirler. *Sabırsızlıkları* boşuna değildir. Çiftliğin sahipleri daha fazla beklemezde topraklarını başkasına satarlarsa Bademler köyü hayatının en güzel fırsatını kaçırmış olacaktır. Bir daha böyle köye yakın islâh edilince çok iyi ürün verecek bir toprağa asla sahip olamıyacaktır. Kooperatifiz kâğıt üzerinde kalmaktan kurtulup hayatiyet kazanması bankanın 160 bin liralık krediyi açmasına bağlıdır. Önderler Bankanın yardımı yapacağından hiç şüphe etmemektedirler. Anayasaya, hükümet programına banka kuruluş amaçlarına paralel bir direkte bulunan Bademli'ler üstelik borçlarına sadakatları ile tanınmış kişilerdir. Tekel idaresi Bademler köyüne yetki sınırlarının azamisine göre avans vermektedir. Ziraat Bankasının da istenen krediyi açarak hızla gelişmekte olan bu köye destek olması temenni edilir.

(Devamı var)

Bademler köyünün kütüphanesi törenle açılıyor
— Okuyan, düşünen, aydınlık bir köy —

ARAP BİRLİĞİ

Mısır, Suriye ve Irak arasındaki son denemenin şansı büyük

Ayrılmakla kötü bir örnek olan Mısır — Suriye birliğinden bu ikinci deneme için büyük dersler çıkarılacağı bir gerçektir

Önceki hafta Kahire'de toplanan Mısır, Suriye ve Irak görüşmelerinin birdenbire kesilmesi ve Suriye'de Nasırcılarla Baascıların karşılıklı gösterilere başlaması Birleşik Arap Cumhuriyetinin geleceği hakkında herkesi şüpheye düşürmüştü. Özellikle Suriye'de gene olağanüstü durumların ilânı, gene sokağa çıkma yasaklarının konması; iç münâsebetleri tam ve noksansız düzenlemeden bir birliğe gitmenin erken bir davranış olacağını savunanlara hak verir belgelerdi.

Olaylar bu şekilde devam ederken Kahire'de yayınlanan bir bildiri herkesi gelişmelerin gerisinde bıraktı. Bildiriye göre; Mısır, Suriye ve Irak üç yıldızlı bir bayrak altında birleşiyor, Merkezi Kahire'de Federal bir Devlet kuruluyordu. Fazla bir açıklama bulunmayan bu birinci bildiriden sonra gelen haberler Federal Devletin kuruluşuna dair çalışmaları yansıtıyor. Bunlara bakarak birinci Mısır — Suriye birleşmesinden ve ayrılığından pek çok dersin alınmış olduğu ortaya çıkıyor. Hayallerden, üstünlük duygularından, dikta anlayışından uzaklaşmış bir Mısırın, herhalde birliğin gerçekleşmesine büyük hizmeti dokunacaktır. Bu kusurların, birinci birleşmede Suriyenin gerici çevreleri tarafından nasıl kullanıldığı unutulmamalıdır. Bu üç memleketi birleştiren zeminin demokraside bulunduğu açıktır. Nasır'ın Milli Yasasını esas kabul eden bir Parlâmentonun seçilmesi herhalde atılan adımların en büyüğü olacaktır. Şimdiki halde Milli Yasa ile Irak ve Suriyeli Baas'cıların doktrinlerini uzlaştırma yolları aranmaktadır. Bu konuda varılacak anlaşma Nâsır ve Baas doktrinin toplu ca uzlaşamadıkları bazı halkçı eğilimlerle de bir anlaşma noktası bulmaları gerekecektir. Birleşme gerçeği karşısında bu akımlarında görüşlerinde bazı değişiklikler yapıp Birliğe yardımcı olacakları beklenebilir.

Kabul etmek gerekir ki: Mısır, Suriye ve Irak'ı birleştiren bir Federal Devlet Orta Doğudaki durumu köklerinden değiştirecektir. Bu birlik özellikle Orta Doğuda eski menfaatleri olan devletleri düşündürse gerektir. Bu arada Irak'tan ademi merkeziyet haklarını almış olan Irak'lı Kürtlerin durumu yeniden ele alınacaktır. Nasır ve fikirlerine saygı duyduğu Cezayir'li ihtilâlciler bu konuda Kürtlerin hakkını önceden teslim etmiş bulunuyorlardı. Bağdat'la yapılan bir âdemi merkeziyetin Kahire ile de tekrarlandıktan sonra Berzani isminin milletlerarası görüşmelerde sık sık geçmesi kaçınılmaz olacaktır. Nasır'ın meseleyi Orta Doğu'daki komşularına karşı nasıl koyacağı gerçekten merak konusudur. Kısaca: Birleşik Arap Cumhuriyetinin sağlam temeller üzerinde gerçekleşmesi çok kısa zamanda Orta Doğu'ya büyük gelişmeler getirecektir.

FÜZE

Jüpiter rampaları sökülürken

Küba olaylarından sonra suyun yüzüne çıkan yabancı memleketlerdeki füze rampaları, o günden bu güne devam etti geldi. Bu işi gurur meselesi yapanlardan, sökülüyor haberini verenleri suçlamaya kadar her çeşitten söz edildi. Bu lâfların, strateji kurallarına göre takılıp sökülen bu silâhın hareketine zerre kadar etkilemediğini söylemek fazla. Bunun için bu işe büyük dostluk, dostluktan vazgeçiş gibi anlamlar kondurmak boşlukta laf etmekten başka bir şey değil. Gerçekte Jübiteri rampasından söküp çıkaran şu ya da bu devlet bile değil. Jübiteri rampasından söken, Polaris adında bir başka füze.

Başkan Nâsır

KANADA

Muhafazakâr Parti seçimi kaybetti

Son yıllarda İngiltere ve Kanada'da muhafazakâr iktidarlara karşı gelişen siyasi durum; geçen hafta Kanada seçimlerinde kesinlikle ortaya çıktı. İngiltere'de Muhafazakârlarla İşçiler; Kanada'da gene Muhafazakârlarla liberaller arasındaki iktidar mücadelesine, gelişen ya da yeniden kurulan üçüncü siyasi kuvvetler girmişti. Doğrudan doğruya iktidarda bir iddiaları olmayan üçüncü kuvvetler seçimlerde daha çok muhafazakârların usanmış oylarını toplamış ve bu partinin iktidar ümitlerini kökünden sarsmıştır.

İngiltere'deki son genel seçimleri izliyen ara seçimlerde, uzun yıllar güdük kalmış Liberal partinin canlanışı İşçi'lerden çok muhafazakârların canını sıkmıştı. Macmillan partisi için beliren bu tehlikeyi, Liberallerin İşçi Partisine iktidarın «arka kapı» sını açtığı şeklinde yorumlamıştı.

Kanada'nın Muhafazakâr Partisi için durum bundan başka olmamıştır. Geçen yıl Haziran ayında yapılan seçimlerde büyük kayıplara uğradıktan sonra çok zayıf bir ekseriyetle iktidarda kalan Muhafazakâr Difenbaker hükûmeti bir yılını doldurmadan iktidardan düşmüş ve yeni seçimlere gitmek zorunda kalmıştır. Geçen seçimlerde Muhafazakâr oylarını çalan Sosyal Kredi ve Yeni Demokrat Partileri geçen hafta yapılan seçimlerde oylarını büsbütün arttırmış ve Liberal Lester Pearson'a iktidarın «arka kapısı» nı açmışlardır. Liberaller de bütün partilerden fazla sandalye kazandıkları halde gereken 133 sandalyeyi temin edememişlerdir. Fakat bu açıklarını, Sosyal Kredinin 24 ya da Yeni Demokratların 17 sandalyesi ile kapamaları zor bir iş olmayacak. Diefenbaker, Parlâmento toplanıncaya kadar çekilmiyeceğini ilân etti. Muhafazakâr Başbakanın pek usûlden olmayan bu hareketi bazı söylenti ve endişelere sebep oldu. Diefenbaker belki de bir daha gimemek üzere gittiğini farketmiş bulunuyor. Bu tarihi endişenin demokratik kurallara zarar verip vermiyeceğini önümüzdeki günlerde göreceğiz.

İNGİLTERE

İngilterenin gelecek Başbakanı Wilson mu?

Amerika gezisinde tavizsiz sempati toplayan İşçi Partisi liderinden basın böyle bahsediyor.

Geçen hafta Amerikan basınını izliyenler bir hayli şaşırmış olsalar gerekir. Öteden beri sosyalist liderlere, İşçi Partilerinin temsilcilerine pek «hoş geldin» demiyen bu basın, İngiliz İşçi Partisinin yeni lideri lideri Wilson'a karşı alışılmamış bir tutum gösterdi. Eskiden kısa haberlerini açık yakalamak ya da alay etmek için kullanan gazete ve dergiler; geçen hafta sayfalar dolusu yeri liderin olumlu hareketlerine ayırmıştı. Pipolu İşçi Lideri pek çok haftalık derginin kapak resmi oldu. Kısaca Amerikan ziyaretinden sonra Amerikan basını Wilson'u İngiltere'nin gelecek Başbakanı olarak görmeğe başladı.

Gerçekten Wilson, Kennedy tarafından Macmillan'ı düşündürecek kadar iyi kabul gördü. Ve iki lider bir çok noktalarda anlaştıklarını açıkca belirttiler. İşçi Partisinin sol kanadını temsil eden bir liderin bir çok noktada Amerika Cumhurbaşkanı ile anlaşması güç inanılır bir durum. Bu, ancak çok hızla gelişen dünya durumunun bir zorunluğu olarak izah edilebilir.

Fakat, İngiltereye dönüşünde yazdığı bir yazıda Wilson anlaşamadıkları önemli noktaları da belirtmekten geri durmamıştır. İşçi Partisi Lideri özellikle Çin'in Birleşmiş Milletlere alınması, Doğu—Batı ticaretinin geliştirilmesi ve şimdiden dünyanın bir çok bölgesinin atom silâhlarından tecrit edilmesi konusunda görüş, ayrılığı olduğunu gizlememektedir.

Bunların arasında Doğu—Batı ticaretinin geliştirilmesi İngiltere için büyük bir önem taşımaktadır.Amerika ise stratejik mallar listesinde kendi yönünden bir kısıntı düşünmemektedir. Ortak Pazar'a girmemiş bir İngilterenin Sovyet ve Çin'in yüklü tekliflerine daha fazla *dayanacağını* beklemek ise gerçeğin dışında davranmak olacaktır. Wilson'un ve partisinin iktidar kozu ise iktisadın canlandırılması ve bu canlılığın geleceğine halkın inandırılmasıdır. Wilson dost hatırı için avucunun içine gelmiş bir iktidar fırsatını kaçırmıyacak kadar gerçekci olsa gerektir.

İYİYE DOGRU

Sovyet — Amerikan münasebetlerinin istikameti şu günlerde, dünya siyaseti ile ilgilenenleri, her zamankinden daha fazla meşgul etmektedir. Genel olarak iyiye doğru bir gidişin unsurlarını taşıyan bu münasebetler; Karaib bölgesinden gelen bazı haberlerle de zaman zaman kararmaktadır.

Biz Karaiblerde geçen bu olayları, üçüncü, dördüncü derece işlerden saymaktayız. Sovyet—Amerika münasebetleri bizce iyileşme yolunda ilerlemektedir. Bu görüşümüzü teyid eden, çok önemli bir haberi aşağıya kaydediyoruz.

Cenevre'de toplanmakta olan 17'li Silâhsızlanma Konferansının son oturumunda, Sovyetler Birliği Baş Delegesi Semyon Çarapkin söz alarak «Bundan bir müddet önce, bir savaş tehlikesini azaltmak amaciyle Moskova ile, Washington arasında direkt telefon veya teleks hattı kurulması hakkında Amerikan Baş Delegesi Mr. Charles Stelle'nin yaptığı teklifi, Sovyetler Birliği Hükûmetinin kabule hazır olduğunu» bildirmiştir.

Sovyet kabulü konferansa katılan Batılılar arasında büyük bir memnunluk yaratmış ve Mr. Stelle «bu kabulün çok önemli bir gelişme» olduğunu beyan etmiştir.

Birleşik Amerika Dışişleri Bakanlığı sözcüsü verdiği bir demeçte «Washington ile Moskova arasındaki haberleşmenin gelişmesi yolundaki Amerikan teklifinin Sovyetler Birliği tarafından kabulünden, *Amerikan Dışişleri Bakanlığının* memnunluk duyduğunu belirtmiş ve demiştir ki, «Birleşik Amerika haberleşmedeki aksaklık yüzünden patlıyacak bir savaş tehlikesini azaltmak maksadiyle hükûmetlerarası haberleşmenin geliştirilmesini sağlıyacak tedbirler konusunda bir anlaşma imzalanmasına çalışmaktadır.

Birleşik Amerika Beyaz Saray'la Kremlin'i birbirine direkt olarak bağlıyacak bu hattın bir telefon olmasını düşünmüş, fakat dil güçlükleri yüzünden, bilâhare bir teleks, tesisi vücuda getirilmesini ileri sürmüştür. Halen Cenevre silâhsızlanma konferansının müşterek Başkanları olan Semyon Çarapkin ile Mr. Charles Stelle, bu önemli konunun (aralıksız) müzakeresi ile meşguldürler.

Doğrusunu söylemek lâzım gelirse «yeryüzü» üzerinde varılan bu Amerikan — Sovyet anlaşması arz hakkında varılan ilk anlaşmadır denilebilir. Amerika'lıların anlaşmadan çok memnun oldukları anlaşılıyor. Birgün sonra yapılacak Stelle — Çarapkin görüşmesinden bahseden Amerikan sözcüsü ne konuşacakları sualine, süratle, şu cevabı vermiştir: «Washington'la Moskova arasındaki muhabere meselesi üzerinde şüphe yok.»

Bu Washington — Moskova hattı, adı ister kırmızı telefon ister mavi veya yeşil telefon olsun bir barış adımıdır. Esasen bir barış adamı olan, Başkan Kennedy ile barışcı Hruşçov'un müşterek barış eserleridir. Öyle olduğu halde, bâzı telgraflar, bâzı batılı çevrelerde «bu hattın gizli pazarlıklara vasıta yapılmasından endişe duyulduğunu» belirtiyorlar. Eğer Başkan Kennedy ile Başbakan Hruşçov, bu batılı efendilerin zararına «pazarlığa girişmeğe niyet etseler ona vasıta mı bulamazlardı? Bu endişelenenlere teselli verecek değiliz, fakat Washington - Moskova hattının dünya barışı yolunda bir «irtibat» hattı olduğunu bu barış uğrunda «ilk müsbet hadiseyi» teşkil ettiğine inanarak yüreklerini bütün tutmalarını tavsiye ederiz.

Birleşik Amerika ile Sovyetler Birliği arasında Roma'da bir müddettenberi devam eden müzakereler sonunda «iki memleketin meteoroloji alanında malûmat mübadelesinde bulunmalarını sağlıyan bir anlaşma» daha tahakkuk ettiğini, Cenevre Konferansındaki İngiliz temsilcisinin «Washington — Moskova hattı konusunda varılan Sovyet — Amerikan anlaşmasından çok memnun kaldığını» belirtelim. İngiliz temsilcisi Devlet Bakanı Joseph Godber, bu hususta şunları söylemiştir: «Beyaz Sarayla Kremlin arasında doğrudan doğruya muhabere imkânını sağlamak üzere Amerika Birleşik Devletleri ile Sovyetler Birliği arasında varılan anlaşma, işbirliği alanında atılmış ümit verici bir adımdır.»

Ali İhsan BARLAS

Irkçı, Sömürücü tehlikeyi görmek ve birleşmek gerek

Dr. Sait KIRMIZITOPRAK

Vurguncular, mahalle milyonerleri, Ege—Çukurova v.s büyük toprak ağalarıyla onların politik ortamda uşaklığını yapan ırkçı sömürücüler, yobazlar, eski devrin yemliğinde çöplenmiş sürüyle parazit; biz Doğululara olduğu kadar subaylara *da*, aydınlara da, gençliğe de, işçilere de düşmandırlar. Çünkü bu devrimci, halkçı, insaniyetçi kuvvetler onların efendilerini alaşağı ettiler, soygunlarını kursaklarında bırakıtılar.»

Otuzbeş Doğulu üniversitelinin imzasını taşıyan yukardaki satırlar üçay önce Yön'de yayınlanmıştı. A.P. nın kumanda mevkiinde çöreklenmiş ırkçı, sömürücü azınlığın sözcülüğünü yapanlardan biri senatoda: «Doğu'daki Kürtler de bizim düşmanımızdır..» cümlesini pervasızca söyliyebilmişti. İşte gençlerin — doğruluğu bugün daha açıkça anlaşılan — gür seslerini yükseltmelerinin nedeni. bu aşağılık sayıklama idi.

İNTİKAMCI TEHLİKE

Gelişen olaylar; yurdumuzda kanlı bir diktatorya kurmak hevesiyle bütün demokratik müesseseleri ve halkımızı tehdit eden intikama iktidar tehlikesini apaçık gösterdi. Yine bu gelişen olaylar içersinde sömürücü intikama karşı birleşik savaş cephesi de kuruldu. Şimdi üzerinde durulacak en önemli mesele, bütün demokratik ve ilerici kuvvetleri toplıyan bu cepheyi daha bilinçli hale getirmek ve devam ettirmektir. Olaylar durulup ırkçı gericiler kuzu postuna büründüğü zaman, şüphesiz hiçbirşey bitmiş değildir. Aksine; intikam ve menfaat hırsıyla gözleri dönen sömürücü çığırtkanları, elverişli ortamı bulur bulmaz sabotaj ve zorlamalarına girişeceklerdir. Bütün bunlar aynı metodlarla tekrarlanan olaylar zincirinin halkalarıdır. 2 Ekim'e kadar İnönü'yü tüm kötülüklerin başı gibi gösterenler daha aynı günün ertesinde, pürtelâş İnönü'nün kanatları dibine sığınmakta en ufak sakınca göstermemişlerdi. Bu taktik geçici idi. Artık iyice anlaşılmıştır ki halkçı, demokratik kuvvetlerin gücü parçalandığı an, ırkçı sömürücüler, ilk önce gölgesinde korunduğu bu kanatları parçalamakta tereddüt etmiyecektir.

SÖMÜRÜCÜLERİN MAŞALARI

Bunlar, çeşitli sosyal tabakalara, bölgelere, menfaat guruplarının endişe ve temayüllerine göre durmadan kılık ve ağız değiştiriyorlar. Oysa yapılan bütün demagojik oyunlara ve takılan maskelere rağmen; cepheler belirlenmiştir. Aslında vurgun çevrelerinin, sömürücülerin maşaları durumunda olan ırkçılar diktatoryalarını kurabilmek için bir kitlevi destek bulmak zorunda idiler. Karanlık devrin enflâsyon yıllarında — mahalle milyonerlerinin mantar gibi bittirildiği yıllar — geniş kitleler *azçok para yüzü görebilmişti*. Ama bu, halk kitleleri yararına işliyen bir mekanizmanın doğuracağı devamlı ve köklü bir nefes alma değildi. İşte halkın azbuçuk yüzünü görebildiği ve hemen de tükenveren para, bu soygun devrinin kodamanlarından artakalandı. Meselenin aslı böyleydi ama, ince hesaplarla pek ilgilenemiyen geniş kitlelerin hiçdeğilse büyük bir kısmı, ister istemez bu devrin *bolluk kerametine inandırılmıştı*. Düşük iktidarın mirasına konmak istiyen ırkçı sömürücülerin istismara yeltendikleri en büyük kozları buydu. Biliyorlardı ki saf ırk safsatalarını halkın karnı toktu. İşsizlik geçim sıkıntısı, halkın dini inançları.. İstismar edilecek, böylece de kötü emellerine ulaşmak uğrunda kitlelerin desteğini kazanabileceklerdi.

İKİ YÜZLÜ DAVRANIŞ

Evdeki hesap çarşıya uymadı. Gençlik, subay ve aydınlar oynatmak istenen komedyanın perde arkasını biliyorlardı. İşçi ve köylü yurttaşlarımıza karşı nasıl iki yüzlü davrandıklarını ise son Kavel olayı bütün keskinliğiyle gösterdi. O güne dek işçiden gibi görünen tüm ırkçı sömürücüler, iş başa düşünce, patronların yanında yerlerini aldılar. Gerici basında günlerce «Kavel olayı *tehlikeli bir tertiptir*» başlığı altında, işçileri en kötü şekilde suçlayan tefrikalar dizildi. Toprak reformu söz konusu edilince aynı menfaat refleksiyle ırkçılar, topraksız köylülere karşı toprak derebeylerini tuttular. Doğu Anadolu'da teşkilâtlanabilmek için bu bölgenin dertlerinden, geri kalmışlığından bahisle Doğuluların sempatisini çekmek istediler. Oysa aynı sömürücü yayın organlarında Doğuluları toptan imha için Kırgızları davetten başlıyarak, senatoda ise doğulu yurttaşlarımızı iç düşman olarak ilân etmeye kadar vardılar.

EMEKCİLERE DÜŞMAN

Bu bakımdan otuzbeş Doğulu üniversitelinin «ırkçı faşistler, biz doğululara olduğu kadar subaylara da gençlere de.. emekçilere de düşmandırlar» sözü tam gerçeğin ifadesidir. Irkçı sömürücülere karşı demokratik savaş cephesinde ilerici, devrimci, insaniyetçi kuvvetler behemahal el ele bulunmak zorundadırlar. İtalya'da Almanya'da benzerlerin iktidar koltuğuna getiren manivelâ, kendi gücünden çok, demokratik kuvvetler arasında bir birlik kurulamamasından faydalanmıştır. Dünyanın heryerinde gerici ve sömürücü kuvvetlerin taktiği, bütün halka hükmetmek için; halkçı kuvvetleri parçalamak olmuştur.

Irkçı sömürücülerin işlenmiş, bir siyasi ve ekonimik sistemlerinin olmayışı; birçok yerde iyi niyetli devlet adamları ve bazı aydınlar tarafından ciddiye alınmamasına sebep olmuştur. Oysa bu vüzuhsuzluğun sebebi, halk kitlelerini kazanmak için her tabakaya her şeyi vaadetmekte ölçü tanımamaları yüzündendir. Irkçılar bu dağınıklığı gürültülü nutuklarla tezahüratla, ve kiralık komandolarla saklamaya çalışırlar. Gerçekte ırkçı sömürücülük, büyük sanayici ve sermaye krallarının, büyük toprak derebeylerinin çıkarlarını korumak ve devam ettirmek için kullanılan bir vasıtadan ibarettir.

Yakın tarihin yaşanmış bazı olaylarını hatırlamak, yurdumuzda günden güne azgınlaşan ırkçı sömürücülerin gerçek mahiyetini göstermek bakımından faydalı sonuçlara götürür: İktidara geçmeden önce Alman işçilerine ölçüsüz vaadlerde bulunan Nazilerin kimler hesabına nasıl riyakârca bir oyun oynadıklarını şu satırlar açıkça göstermektedir:

«Nazi'ler daha iktidar makamına geçer geçmez, iş ücreti etrafındaki bütün anlaşmazlıkları men ettiler. İşçilerin müessese sahipleriyle kollektif anlaşma haklarını kaldırdılar, İşçiler tarafından demokratik *bir şekilde seçilen fabrika* komiteleri yerine sanayi (Führer) leri yani müessese sahipleri tarafından seçilen (güvenilir şahıslar) komiteleri geçti. Hükûmetin rızası olmadan işini bırakmak hakkını işçiden alan kararlar neticesinde, Alman işçileri, tamamen müessese sahibinin keyfi arzularına bırakıldılar.. Almanya'da iş saatleri sekizden ona hatta onikiye çıkarıldı. Hayat pahalılığı % 27 arttığı *nispette*, işçilerin gündeliğine yapılan ilâve % 7 yi geçmiyordu. Alman işçilerinin yıllarca süren mücadeleleri neticesinde meydana getirilen işçi sendikaları bir kalem darbesiyle ortadan kaldırıldı (2).

KUVVETLER BİRLEŞMELİDİR

«27 Mayıs Türkiyesinde demokrasi ve hür düşüncenin ışığında tartışılabilen, Anayasamızda yer alan sosyal reformlar, sosyal adalet ilkesi ve işçi haklarının bir kalem darbesiyle toz edilmesi istenmiyorsa; emekten yana demokratik kuvvetler saflarını sıkılaştırmalı, demokratik savaşa hız vermelidirler.

Irkçı sömürücüler hür düşünceyi, demokratik müesseseleri, işçi teşekküllerini, azınlık halkları boğmakla kalmaz. Küçük esnafın, orta tabakanın da düşmanıdır. Bunların sosyal—ekonomik politikası da çeşitli zorlamalarla emekçilerin ve orta sınıfın aleyhinde yürür. André Simone'un bu konuda somut rakamlara dayanan enteresan örneklerinden birini kaydedelim:

«Büyük sermayeye, küçük rakiplerini yutmak imkânını vermek için, küçük işletmeleri çok berbat bir vaziyete düşüren birçok kanunlar neşredilmiştir. Meselâ yalnız bir yıl içinde *hisseli şirketlerin* sayısı 6094 ten 5500 e kadar inmiştir. Gene bu zaman içinde, mahdut mesuliyetli 9000 şirket tasfiyeye tabi tutulmuştur. Bütün bunlar küçük sermayeli işletmelerdi. Gene bu yıl içinde 40.600 küçük işletme sahibi işlerini kaybederek bir işçi sıfatıyla fabrikalara girmek zaruretinde kalmışlardı (3).»

Yurdumuzda da ırkçı sömürücüler in büyük toprak ağalarının, mahalle milyonerlerinin ve yabancı tekellerin hesabına ve onların mali destek ve yardımlarını almağa ve geniş kitleleri avlamaya çalışıyorlar. Müphem, yaygaracı sloganlar, hep gerçek çehrelerini gizlemek, *halk kitlelerinin* desteğini kazanmak içindir. Atatürkçü halkçı gençliğe, aydınlara, işçilere düşen görev bunların maskelerini al aşağı etmek, kitlelere gerçek yararlarının bilincini kazandırmak, antidemokratik kanunların kaldırılmasına çalışmaktır.

(2) André Simon. Hitler ve arkadaşları S. 80

(3) Aynı eser S. 95

Az gelişmiş Türkiye'nin geri kalmış Doğu bölgesinide, Nusaybinin Eski Mağara köyünden bir aile, ırkçı sömürücülerin düşüncelerinden habersiz...

Bu sayı yayınlanacağıcağını duyurduğumuz UYANAN AFRİKA seri yazısını postada olan gecikme yüzünden yayınlayamadık. UYANAN AFRİKA'yı önümüzdeki sayı başlayacağımızı sayın Türkkaya Ataöv'den ve okurlarımızdan özür dileyerek, bildiririz

SEMRA SAR — AHMET MEKİN «ARAMIZA KAN GİRDİ»NİN BİR SAHNESİNDE...

HOŞ GELDİN TARIK DURSUN

Rekin TEKSOY

Tarık Dursun'un ilk filmi *«Aramıza Kan Girdi»*, ulaştığı noktadan öteye geçememenin bunalımı içinde kıvranan Türk sinemasını ancak yeni isimlerin daha ilerilere götürebileceğine inananları doğruladı. Üstelik sinemanın kuramsal yönü ile uğraşmış, yıllarca sinema konusunda yazıp, çizmiş olmanın yapımcılarımızın çoğu kez sandıkları gibi iş filmi yapmaya hiç de engel olmadığını gösterdi. Tarık Dursun'un filminin en büyük özelliği, hem sinema estetiği açısından Türk sinemasının bu türde bugüne kadar ortaya koymuş olduğu yapıtların bir çırpıda üstüne çıkıvermiş olması, hem de yapımcılarımızın başlıca düşüncesini teşkil eden «iş filmi» niteliğini taşıması.

«Aramıza Kan Girdi» adından da anlaşılacağı gibi bir vur - kır filmi. Konusunun hiç bir önemi yok. Zaten bu tür fimler, seyircinin merak ve heyecanını, sondaki çözümlemeye kadar uyanık *tutmaktan* başka bir amaç gütmezler çokluk. «Aramıza Kan, Girdi»yi önemli kılan konusu değil, işçiliği. Tarık Dursun bu ilk filminde. sinemayı çok iyi bilen ve asıl önemlisi bu bilgisini kusursuz bir şekilde uygulayabilen bir sanatçı olarak çıkıyor karşımıza. Yapısı sağlam filmini, baştan sona, hiç aksatmadan aynı hızlı tempo ile sürdürüyor. Alıcı makineyi çok hareketli ve rahat kullanıyor. Yakın plânlarda çalışmayı tercih ediyor. Böylelikle, elverişsiz prodüksiyon koşullarının alt edemiyeceği bir takım engellerin ustalıkla üstesinden gelebiliyor. Bu dediğimizin en güzel örneği filmin Beyoğlu bölümü. Ayrıca, sevişme (Ahmet Mekin - Ayfer Koray) ve kilise avlusundaki kavga sahneleri hem teknik hem estetik açısından, Türk sinemasının alışılagelmiş kalıplarını çok geride bırakan, sahneler. Yer seçiminde de titiz davranıyor Tarık Dursun. Örneğin, Taksimdeki Yapı ve Kredi Bankasının reklâm saatinin altı, Beyoğlundaki Katolik ve Ortodoks kiliselerinin avluları gibi yerler, filmlerimizde göregeldiklerimizden değişik çevreler. Hem konuya uygun düşüyorlar hem de plâstik eleman olarak kusursuz sonuç veriyorlar. Tarık Dursun'un usta çalışmasını, geleceğin en iyi operatörü olmaya aday Orhan Kapkının birinci *sınıf fotografları* da destekleyince, «Aramıza Kan Girdi» çoğu *prodüksiyon yeter*sizliğinden gelen, bütün ufak tefek kusurlarına rağmen. bu tür filmlerin, seyircilerine şimdiye kadar sunulanları rahatlıkla geride bırakan bir film oluyor.

«Aramıza Kan Girdi» Tarık Dursun'un sanatçi kişiliğinden beklediğimiz film değil tabii. Ne var ki, kendi sağladığı olanaklarla bir film yaparak kendini film piyasasına kabul ettirmek gibi çetin bir yolu seçen Tarık Dursun'un, bu denemesinoe piyasa isteklerine bütün bütüne sırt çevirmesini beklemek haksızlık olurdu. Seçtiği konudan ötürü Tarık Dursun'u kınamaya kimsenin hakkı yoktur. Asıl kınanması gereken, Tarık Dursunu ilk denemesinde böyle bir seçim yapmak zorunda bırakan. *piyasamızın film anlayışıdır.*

Tarık Dursun'un kötü konunun bile iyi film yapmaya engel olmadığını ortaya koymuş olması başlı başına bir başarıdır. İlk denemesinde en iyi vur kır filmini yapan Tarık Dursun'un, bundan sonra çalışacağı türlerde de en iyiye ulaşmasını dileriz. Sinemamızın «Güzel Avrat Otu»nu gerçekleştireceği günü sabırsızlıkla bekleriz. Türk sinemasına hoş geldin Tarık Dursun deriz.

Aramıza Kan Girdi - Rejı Tarık Dursun Senaryo: M. Hasan Göksu - Fotograf: Orhan Kapkı - Montaj: Turgut İnangiray - Müziği derleyen: T. Taran - Oynayanlar: Ahmet Mekin, Semra Sar, Kadir Savun, Suphi Kaner, Kenan Pars, Aysel Tanju, Ayfer Koray - Yapım: Bronz Film - *Erman Film.*

KİTAP

ALEVİ-BEKTAŞİ NEFESLERİ

1908 Meşrutiyeti, çeşitli uyanışların başlangıcıdır. Bu arada Osmanlılığa karşı Türkçülük, İstanbul'a karşı Anadolu, saraya karşı halk, eski dile karşı yeni dil, aruza karşı hece, alaturkaya karşı halk müziği, Divan edebiyatına karşı halk edebiyatı çıkar. Ziya Gökalp, «Türkçülüğün Esasları»nda bu ikilikleri bir bir inceler. Mehmet Emin Yurdakul'un duygusal bir milliyetçilikle ahenksiz dizeler söylediği, hele Rıza Tevfik'in yüzyılların pişirdiği millî zevkin *belirttiği* duraklarla hece ölçüsünü yeniden keşfettiği günden sonra aruz unutulur; millî edebiyat dönemi şairleri, kendi kısır dünyalarının tekrarları içinde yosunlaşıncaya kadar taze bir ses sürdürürler.

Halk edebiyatını ancak kırk yıldır tanıyoruz. Yüzyıllarca saray—enderun—medrese—konak ***çevrelerinin yüksek zümre özentilerine*** **karşı halk hayatını, halk beğenisini, halk düşüncesini yaşatan bu dünyayı gereğince bildiğimizi söyliyemeyiz. Çünkü bazı kronolojik antolojilerle dağınık monografilerden başka kaynağımız yok. (En iyileri: M. Fuat Köprülü: Saz şairleri antolojisi; Sadettin Nüzhet Ergun: Türk Şairleri; P. N. Boratav — Halil Vedat Fıratlı: İzahlı Halk şiiri antolojisi; Abdülbaki Gölpınarlı: Y.Emre ve tasavvuf.) Çünkü halk şiirinin tema araştırılması yapılmamış, eserleri sınıflandırılmamış, sözlü oluşlarından gelen doğal kusurları çeşitli yazılışların ayrılıkları gözönünde tutularak onarılmamıştır. Yetiştikleri çevrelerin özelliklerini yaşatan köylü, göçebe, asker şairlerin eserleri gerekli açıklamalarla birleştirilmemiş, hele bütün sanat ve fikir hayatımızda özel bir yer tutan bektaşi tipinin ürünleri üzerinde aydınlatıcı çalışma yapılmamıştır. 1930 da basılan Sadettin Nüzhet Ergun'un «Bektaşı Şairleri», seçimsiz ve sınıflamasız bir kalabalık derlemedir.**

Tasavvuf edebiyatı ve tarihi üzerindeki bilimsel çalışmalariyle çeşitli eserler veren Abdülbaki Gölpınarlı, yeni kitabiyle bu boşluğu dolduruyor. «Alevi — Bektaşi Nefesleri» adıyle REMZİ Kitabevince basılan eser, (büyük boy 348 sayfa, ciltli, 12.5 lira, İstanbul 1963), herşeyden önce titiz bir beğeninin antolojisi olarak önemli. Bundan başka şiirlerin konu ve temalarına göre sınıflandırılması, şimdiye kadar rastlamadığımız bir yenilik. XIV. Yüzyılla XX yüzyıl arasında eser vermiş 79 şairin, iki yüz elliden fazla şiiri on altı ***bölümlük bir ayırımla*** **ve her bölümün başında gerekli tarihi ve tasavvufi açıklamalarla sunuluyor. Sözlük, endeks bibliyografya, açıklama listesi, kaynaklar, dikkatli bir emeğin ürünü.**

Hayattan toplumdan, gerçekten uzak soyut, hayali ve taklit divan edebiyatında bulamadığımız ***birçok şeyi saz âşıklarında görüyoruz.*** **Ancak duruk ve tutucu bir toplumun içinden bazan mizah, bazan isyanla yükselen tek özgün ses, bektaşi şairlerin eserlerinde vardır. Yaşama sevgisi, insan saygısı, gerçek hayatın sıcaklığı, yer yer onların şiirlerinde duyulur. Bu bakımdan —mezhep ve tarikat meseleleri dışında — bektaşi tipinin kendi zamanını ve ortamını aşan bu biricik örneği, iyice araştırılmalıdır. «Alevi — Bektaşi Nefesleri», adının taşıdığı zümre özelliğinin dışında, önce güzel ve faydalı bir antoloji olarak okunması gerekli bir kitaptır.**

Rauf MUTLUAY

VATAN

TOPLUMCU AYDINLARIN GAZETESİDİR

VATAN — Okuyunuz

haber

ŞİİR

Çağdaş şiiri ve özellikle modern Fransız şiirini Türk okurlarına tanıtmak konusunda başarılı bir çalışma yayınlandı. Çeşitli çevirileri ile haklı olarak dikkati çekmiş olan Tahsin Saraç, Dernek yayınları arasında çıkan «Günümüz Fransız Şiiri» adlı derlemesinde *çağımızın en önemli on şai*rinden örnekler veriyor. Kitabın başındaki önsöz ayrıca ilgi çekicidir. Modern şiiri ve özellikle gerçek üstücülüğü sadece bir dil meselesi olarak görmek gibi doğru ama tek yanlı bir açıklama ile Blaise Cendrars'a daha fazla yer verilmemiş olması bir yana, «Günümüz Fransız Şiiri» hem çevirileri hem de eserlerin seçimi bakımından başarılıdır.

*Başaran'ın son şiir ki*tabı «Koca Kent» bir kaç gün önce yayınlandı. Köy Enstitülerimizden yetişen sayısız değer arasında haklı bir ün yapmış olan genç şairin bu son kitabında, ilgi çekici şiirler yer alıyor.

KİTAP

Ünlü İngiliz filozof ve matematikçisi Bertrand Russell'ın barış konu*sundaki çalışmalarını* ve düşüncelerini içine alan «Silâhsız Zafer» adlı son kitabı İngiltere'de yayınlandı. Ünlü filozofun Küba krizi ve Hint—Çin çatışması sırasında büyük devlet adamlarına gönderdiği mektupları ve bu olaylardan sonra yazdığı makaleleri içine alan bu kitap İngiltere'de büyük bir ilgiyle karşılanmıştır.

DERGİ

Kıbrısta yayımlanmaya başlayan «Yeni» adında bir edebiyat dergisi, yeşil adanın genç yazar ve şairlerini çevresinde toplamış bulunuyor. Anayurttaki edebiyat ve şiir akımları ile yakından ilgili oldukları açıkça görülen genç sanatçılar bir yandan toplum gerçeklerine bir yandan da varoluşçuluğa kayan bir düşünce ortamı içinde bulundukları anlaşılıyor. Birinci sayıda genç şair Fikret Demirağ ile yapılmış bir konuşma var. Fikret Demirağ şiirinde dile getirmeğe çalıştığı dünya görüşünün bir «hümanizma» olduğunu açıklıyor.

TİYATRO

Aziz Nesin'in «Biraz Gelir Misiniz» adlı piyesi Almanya'da Schverin'de Devlet Tiyatrosunda 10 Mayıstan itibaren temsil edilmeğe başlıyor. Piyesin Almanca adı «Meister Match» olacak. Ayrıca, yazarın, «Fıçıcıların ve Düdükçülerin Savaşı» adlı eseri, «Konferenz in Zolpon» adıyla ünlü Berliner Ensembler tiyatrosunun repertuarına alınmıştır.

Ninni

Ah benim, masallarla büyüyen halkım, emekçi kardeşlerim! Çalışırken Ferhat, dövüşürken aslan, hak isterken kuzu kesilen kardeşlerim, emekçi kardeşlerim!

Cennet gibi şehirler kurup evsiz gezen kardeşlerim! Kayalardan yol geçirip, gezemeyen kardeşlerim! Dağlar gibi buğday yığıp, aç gezen kardeşlerim! Uçaklar yapıp gemiler yapıp, Kadillaklar yapıp, binemeyen kardeşlerim! Pırıl pırıl okullar yapıp, okuyamıyan kardeşlerim! İpek gibi kumaşlar dokuyup, çıplak gezen kardeşlerim! Yerin altında, üçyüz metrede kazma sallayıp, karakışta ayaz kesen kardeşlerim! Portakallar, elmalar muzlar yetiştirip, bayramdan bayrama yiyemiyen kardeşlerim! Bulut gibi sürüleri kurtlardan koruyup, ağa gibi, bey gibi kurtlara kaptıran kardeşlerim! Lâboratuvarlarda ilâçlar yapıp ilâçsızlıktan kırılan kardeşlerim! Bahar sabahları gibi hastahaneler dikip, kapılarından kovulan kardeşlerim! Beş yatakta bir kişi yatarken bir yatakta beş kişi kıvranan kardeşlerim! Cehennem gibi silâhlar yapıp, o silâhların önünde ekinler gibi biçilen kardeşlerim! Emeğini satan kardeşlerim! Emekçi kardeşlerim!

Kaptanı ağa, çarkçısı bey, armatörü tüccar olan gemilerde kürek çeken kardeşlerim! AP demişsiniz, YTP demişsiniz, CHP demişsiniz CKMP demişsiniz, düşmüşsünüz peşlerine, ah benim çocuk akıllı kardeşlerim, emekçi kardeşlerim! Yok mu sizin bir yeriniz yok mu sizin bir yönünüz, yok mu sizin bir kurtuluşunuz? Karınız, kocanız, çocuğunuz namusunuz da, emeğiniz namusunuz değil mi, a benim saf emekçi kardeşlerim!

Bir varmış, bir yokmuş.. Vaktiyle bir padişah varmış.. Bu padişah birgün demiş ki:

— Bana masalcı bulun!. Kim bana, ben «yeter» deyinceye kadar masal anlatırsa onu dünya malına garkederim. Kim ki bana, ben «yeter» deyinceye kadar masal anlatamazsa o kişi kellesini yok bilsin!.

Tellâllar çıkmış davullar dövülmüş, haberler uçurulmuş. Her köşeden bir adam gelmiş, padişaha masal anlatmağa. Biri bir gün anlatabilmiş sonunda kafası gitmiş. Biri üç gün anlatabilmiş, sonunda kelleyi vermiş. Biri bir ay biri iki ay, biri üç ay anlatabilmiş sonunda kellesi gitmiş. Gün gelmiş, padişaha masal anlatacak babayiğit bulunamaz olmuş. Padişah küplere binmiş:

— Bana masalcı bulun!

Aramışlar, taramışlar, yok! Günlerden birgün bir vatandaş çıkagelmiş:

— Ben padişaha masal anlatacağım, demiş.

— Aman, demişler, kelleyi verirsin...

Ve adam başlamış padişaha masal anlatmağa:

— Bir varmış, bir yokmuş. Bir yerde bir buğday ambarı varmış. Ambarın az ötesinde de bir karınca yuvası varmış. Güneş çalmaya başlayınca, karıncalar ambara yönelirlermiş. Birinci karınca bir buğday tanesi alır yuvaya götürürmüş. İkinci karınca bir buğday tanesi alır yuvaya götürürmüş, üçüncü karınca bir buğday tanesi alır yuvaya götürürmüş, dördüncü karınca bir buğday tanesi alır yuvaya götürürmüş. Ellinci karınca bir buğday tanesi alır yuvaya götürürmüş. Yüzüncü karınca bir buğday tanesi alır yuvaya götürürmüş. Bininci karınca bir buğday tanesi alır yuvaya götürürmüş. Beşbininci karınca bir buğday tanesi alır yuvaya götürürmüş..

Padişah bir gün, beş gün bir ay dinlemiş.. Karıncaların tükeneceği yok.. Nah, burasına gelmiş artık.

— Oğlum, bitir şu karıncaları, demiş.

Masalcı gülmüş:

— Aman haşmetlim karınca bu, biter mi? Hele dur bakalım!

Padişah dinlemek zorunda kalmış.

— Onbininci karınca bir buğday tanesi alır yuvaya götürürmüş.. Yüzbininci karınca bir buğday tanesi..

Padişah hoplamış:

— Eeee, bitir şu meretleri be!

Masalcı gevrek gevrek gülmüş:

— Aman haşmetlim, daha dur bakalım, yeni başladık..

Tam on beş gün dişini sıkan padişah, birgün pat diye patlamış:

— Götürün bu herifi, ne isterse verin, defedin!

Ve adam, yarışmayı kazanmış.

Şimdi, diyelim ki, bu padişah sizsiniz ey emekçi kardeşlerim! Kaşara yuvayı yapan, başlıyor size masal anlatmağa, ninni söylemeğe:

— Demokrasi gelecek, niiinni. Sosyal adalet gelecek, niiinni.. Emeğiniz korunacak, niiinni.. Millî gelirden payınızı alacaksınız, niiinni., Grev Kanunu çıkacak, niiinni.. Toplu Sözleşme, niiinni.. Sendikalar, niiinni. Anayasa uygulanacak, niiinni.. Evleriniz olacak, niiinni... Herkes okuyabilecek, niiinni... Kimse kimseyi sömürmiyecek, niiinni.. Rüşvet kalkacak, niiinni.. Pezevenklik ölecek, niiinni.. Hırsızlık bitecek, niiinni.. Memleket hop diye kalkınacak, niiinni., İnsan gibi yaşıyacaksınız, niiinni... Demokrasinin nimetlerinden, niiinni.. Bu vatan hepimizin, niiinni... Bu topraklar, niiinni.. Dedelerimiz, niiinni.. Yardım alacağız niiinni.. Sık dişini, niiinni... Nisbî seçim, niiinni... Vergi adaleti, niiinni.

Altaylardan attığımız ok niiinni.... Yıllardır yediğimiz niiinni.., Uyu tosunum, niiinni Cıs cıs cıs, niiinni...

KORKMAZGİL

— Hani bana demokrasi?
— Sus evlâdım, niiinni.
— Hani bana sosyal adalet?
— Ninni yavrum, niiinni..
— Eeee, siz çok oluyorsunuz!,
— Hele hele, niiinni..

Ah benim, masallarla büyüyen emekçi kardeşlerim! Kendinizi şu padişahın yerine koyun da:

— Yeter artık!.. deyin ne olur!

Hâlâ bıkmadınız mı masal dinlemekten?

UTANÇ BELGESİ

Vatan Cephesi (V.C.) arpalıklarının özlemiyle yanıp tutuşan gazetelerden birinde şöyle bir resimaltı vardı:

«Tanınmış ticaret adamlarımızdan falan fıstık, İstanbul'da İmam — Hatip Okulunda geçen gün bir ziyafet verdi. Yüzlerce din adamının ve iş adamınının katıldığı ziyafet çok neşeli geçti.»

Gazetedeki resme uzun uzun bakan bir işçi, başını salladı:

«— Şeriatçılarla elele veren bezirgânlar memleketi yerlerken, diye yazsalar daha iyi olurdu, diye söylendi. Ben gazete çıkarsam, bu resmin altına böyle yazardım...

Bir başka işçi güldü:

— Hayır, dedi, öyle yazmazdım. Menderesi tutarım, memleketi yutarım. diye yazardım..

ARPALIK KUMRUSU

Profesör Sadun Aren, sosyalizm konulu bir konuşma yapmak üzere, geçenlerde Diyarbakır'a gitti. Diyarbakır, Türkiye'nin uyanık, aydın, illerinden biridir. Ama bu demek değildi ki, Diyarbakır'da arpalık kumrusu bulunmaz.. Yok öyle şey! Nitekim, bu arpalık kumruları Sadun Aren konuşurken ötmeğe başlıyorlar.

Kumrulardan biri diyor ki:

— Mehmet Ali Aybar dediğin *adam, 1923* yılında onbeş yıla mahkûm olmuş bir komünisttir.,

Vakitsiz öten bu arpalık kumrusuna Profesör Aren ne desin? Gülüyor:

— Yanlış biliyorsunuz kardeşim, diyor. Mehmet Ali Aybar 1923 yılında altı — yedi yaşlarında bir çocuktu..

Arpalık kumrusunun buna ne karşılık verdiğini bilmem. «İşte bu serserilerin mostrası» demeğe de tenezzül etmem. Bu arpalık kumrularının gazetecisi de, milletvekili de, senatörü de, memuru da böyle konuşur. Ancak, arpalık kumrusuna ve onun gibilere bir çift sözüm var: Haklısınız, bay arpalık kumruları! Bu memlekette namuslu kişiler altı, yedi, on yaşlarında da onbeş yıla mahkûm olurlar! Hattâ, idama bile mahkûm olurlar!.. Çünkü demokrasinin ırzına geçen, memleketi babasının çiftliği haline getiren sömürücü bezirgânların izinde havlayan bir sürü köpek var bu memlekette. Fırsat bulsalar, İsa'yı bir kez daha çarmıha gererler...

KİME NE?

9 Nisan günlü Yeni İstanbul'da Gökhan Evliyaoğlu adlı felâket boksör şöyle yazıyor:

«.. Durup dururken bugünlerde kültürsüz yargıçlar'dan söz açılması, memleketin bu çilekeş, yorgun ve şerefli çocuklarına..»

İnanamadım birtürlü.. Gözlerim mi bozuldu, nedir? Oysa ben bu sözleri vaktiyle Ulus'ta, Dünya'da, Cumhuriyet'te okumuştum. Hani, Yeni İstanbul ve benzerlerinin Yassıada yargıçlarından Egesel'e, Başol'a çamur attığı günlerde...

Affedersiniz, demek ki yanılmışım.. Belki de Nesimî haklı.

Ar ve namus şişesini taşa çaldım, kime ne?»

KÖŞEBAŞI BEKLERİM

Geçen gün, bir mühendis dedi ki:

— Ankara'daki resmî otomobil plâkalarına hiç dikkat ettin mi?

— Yooo,dedim.

— Öyleyse bir bakıver...

Baktım ve gördüm. Ne gördüm, biliyor musunuz? Hepsinde koskocaman bir «AF»! Kapkara zeminde devedişi gibi apak «AF» lar... Bir de, hergün plâkaların temizlendiğini düşünün! «AF» lar parıl parıl ortada...

Örneğin, bir plâka: (06 AF 679) ... «06» Ankara demek iyi, anladık. Peki ama, AA, AB AC AE, AG, AH... bitti mi ki resmî plâkalarla «AF» oturtuldu?

Galiba, Trafik Müdürlüğünde köşebaşı bekleyenler var!. Ama, avuçlarını yalasınlar! O türkünün aslı şöyledir:

«Köşebaşı beklerim
Vay benim emeklerim!»

ŞEYTAN TAŞLAMAYA

1963 yılında «hacı» adayı sayısı 50 binmiş! İzin verilirse, 50 bin kişi şeytan taşlamaya gidecek...

Gidiş, geliş, kurban, sadaka, bahşiş, yemek, içmek, şeytan taşlama ücreti vesaire: her hacı beşbin lira götürse elli bin kere beşbin, eder ikiyüzelli milyon Türk Lirası.. Yani 1963 yılında 250 milyon Türk Lirası Arabistana akacak!.

Eeee, Gümüşpala'ya traş olan kafanın 250 milyon lira bahşiş vermesi çok görülmemeli.

GEDİKLER

Başbakan:

— Anayasa bunların hakkından gelecektir, demiş

Doğru!.. Anayasa'nın hakkından gelenler sokaklarda göbek atıyorlar.

★ ★ ★

Yassıada firarisi Reşat Akşemsettinoğlu, Almanyadaki işçilerimizi dolandırıyormuş İşçilerden para topluyormuş Altında da Chevrolet marka otomobil varmış..

Zararı yok.. Buradaki Akşemsettinler de buradaki işçileri dolandırıyorlar.. Hem Anayasa'nın gözüne baka baka!..

★ ★ ★

«Genel görüşme ne demek?» diye soruyorlar.

Şu demek: YTP, CKMP. AP, MP, CHP, dışarda birbirlerine doyamadıkları için, Mecliste toplanıp, birbirlerini doya doya görecekler demektir.

★ ★ ★

Başbakan:

—İşlemeyen bütün kanunlar süratli şekilde harekete geçiriliyor, demiş.

Son olaylardan «İnce yağ» elde edilmiş olacak...